

KRZYSZTOFORY

Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

36



Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

Kraków 2018

Recenzenci zeszytu nr 36 / Reviewers of Volume No. 36

MHK: Wojciech Baliński, Monika Bednarek, Elżbieta Firlet, Ewa Gaczoł, dr Piotr Hapanowicz, Klaudia Kaczmarczyk, dr Iwona Kawalla-Lulewicz, Marta Marek, Janusz T. Nowak, Piotr Opaliński, Jacek Salwiński, Magdalena Smaga, Joanna Strzyżewska, dr Andrzej Szoka, Maria Zientara, dr Jacek Zinkiewicz
oraz / and

prof. Michał Baczkowski (UJ), prof. Wojciech Bałus (UJ), prof. Czesław Brzoza (UJ), prof. Jacek Chrobaczyński (UP w Krakowie), dr Janusz Firlet (Zamek Królewski na Wawelu), dr hab. Łukasz Gawęł (UJ), prof. Dariusz Kosiński (UJ), dr Marta Wardas-Lasoń (AGH), dr Konrad Meus (UP w Krakowie), dr hab. Janusz Mierzwa (UJ), prof. Piotr Mikietyński (UJ), dr Michał Pręgoski (Politechnika Warszawska), dr hab. Paweł Rodak (Uniwersytet Paris-Sorbonne), prof. Mariusz Wołos (UP w Krakowie), dr hab. Marek Zgórniak (UJ)

Redaktor / Editor: Anna Biedrzycka

Projekt graficzny / Graphic Design: Monika Wojtaszek-Dziadusz

Tłumaczenie na język angielski / Translation into English: Michał Szymonik

Ilustracje / Illustrations:

Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), Archiwum Towarzystwa Sztuk Pięknych w Krakowie, Biblioteka Jagiellońska (BJ), Biblioteka Narodowa (BN), Biblioteka Naukowa PAN i PAU w Krakowie (BN PAN i PAU), Muzeum Historyczne Miasta Krakowa (MHK), Muzeum Narodowe w Kielcach, Muzeum Narodowe w Krakowie (MNK), Muzeum Narodowe w Warszawie (MNW), Muzeum Śląska Cieszyńskiego, Österreichischen Staatsarchiv, oddział Kriegsarchiv; archiwa rodzinne Elżbiety i Krzysztofa Malinowskich, rodziny Wolnych, Wiesława Bielaka, Jacka Golańskiego, Pawła Guzika, Bogusława Micińskiego, Andrzeja Micińskiego, Bożeny Sobuckiej
oraz / and:

Elżbieta Firlet, Janusz Firlet, Jacek Golański, Grzegorz Jezowski, Andrzej Janikowski, Tomasz Kalarus, Piotr Ligier, Witold Migal, Jakub Michał Niebylski, Mateusz Niemiec, Piotr Opaliński, Paweł Suchanek, Łukasz Szatanek, Kinga Tarasek

Skład, przygotowanie do druku / Typesetting: Jacek Łucki

ISSN 0137-3129

© Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Kraków, 2018

Wydawca / Publisher:

Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Rynek Główny 35, 31-011 Kraków
www.mhk.pl

www.mhk.pl/krzysztofory

Nakład: 500 egz. / An edition of 500 copies

Druk / Print: Drukarnia Legra

Rocznik jest wpisany do wykazu czasopism naukowych prowadzonego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (część B, poz. 835). Pierwotną wersją czasopisma jest wersja drukowana / The annual is listed in the register of research periodicals kept by the Ministry of Science and Higher Education (Part B, item 835). The periodical originally comes out in print

Rada Naukowa czasopisma Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa / Scientific Council of the *Krzysztofory. Scientific Bulletin of the Historical Museum of the City of Kraków*:

PROF. DR HAB. ZDZISŁAW NOGA (przewodniczący / President) (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie / Muzeum Historyczne Miasta Krakowa)

DR ANTONI BARTOSZ (Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie)

PROF. DR HAB. JACEK CHROBACZYŃSKI (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)

DR PÉTER FARBAKY (Budapesti Történeti Múzeum, Węgry)

DR HAB. JACEK GAUDECKI (Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie)

DR HAB. JACEK GÓRSKI (Muzeum Archeologiczne w Krakowie)

PROF. DR HAB. DARIUSZ KOSIŃSKI (Uniwersytet Jagielloński)

PROF. DR HAB. PIOTR KRASNY (Uniwersytet Jagielloński)

DR HAB. ANNA NIEDŹWIEDŹ (Uniwersytet Jagielloński)

PROF. DR HAB. JACEK PURCHLA (Uniwersytet Jagielloński / Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie)

DR VOLKER RODEKAMP (Stadtgeschichtliches Museum Leipzig, Niemcy)

Kolegium Wydawnicze Muzeum Historycznego Miasta Krakowa / Editorial Board of the Historical Museum of the City of Kraków:

MICHAŁ NIEZABITOWSKI (przewodniczący / President)

MARCIN BARAN

ANNA BIEDRZYCKA

ELŻBIETA FIRLET

EWA GACZOŁ

DR PIOTR HAPANOWICZ

PROF. DR HAB. ZDZISŁAW NOGA

WACŁAW PASSOWICZ

JACEK SALWIŃSKI

JOANNA STRZYŻEWSKA

DR ANDRZEJ SZOKA

MARIA ZIENTARA

Redaktor naczelny / Editor-in-chief:

MICHAŁ NIEZABITOWSKI

Zwierzynieckie rodziny – Micińscy

Informacje o autorze: dr, historyk, kustosz MHK, Dział Folkloru i Tradycji Krakowa Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, <https://orcid.org/0000-0001-5947-3716>

Information about the author: PhD, historian, Curator at the Historical Museum of the City of Kraków, Kraków Folklore and Tradition Department at the Historical Museum of the City of Kraków, <https://orcid.org/0000-0001-5947-3716>

Abstrakt: W artykule przedstawiono dzieje krakowskiej rodziny Micińskich od początku XVIII do drugiej połowy XX wieku. Historia Micińskich wydaje się interesująca przynajmniej z kilku względów. Do tej pory wspomniano o nich głównie na marginesie rozważań na temat historii Lajkonika, z którą to tradycją rodzina była związana od połowy XVIII wieku do 1972 roku. Z Micińskimi wiąże się jednak wiele innych wątków z dziejów Krakowa i jego przedmieść – Zwierzyńca i Półwsia Zwierzynieckiego. W tekście osobne miejsce poświęcono każdemu z dziesięciu pokoleń rodziny, tworząc rodzaj kroniki rodzinnej, zaczynającej się od okoliczności przybycia jej pierwszych przedstawicieli na grunty klasztoru Norbertanek na Zwierzyńcu. Omówiona została obecność Micińskich w kongregacji włóczków krakowskich, lokalizacja ich domostwa na Półwsiu, prowadzenie przez członków rodziny gorzelni, warsztatów rzemieślniczych, zakładów ogrodniczych na terenie Krakowa, a także kariery artystyczne, w tym muzyczne i teatralne kilkorga jej przedstawicieli. Istotną była też działalność przedstawicieli tej rodziny we władzach gminy Półwsia Zwierzynieckiego. Osobnego omówienia wymagała również kwestia zaangażowania się Micińskich w działalność niepodległościową, czego świadectwem jest napis *Adam Miciński 7.XI.44* w celi nr 2 dawnej katowni Gestapo przy ulicy Pomorskiej 2. Wydaje się również właściwe omówienie dziejów średniozamożnej rodziny Micińskich z krakowskich przedmieść w kontekście obecnie prowadzonej dyskusji nad tym, kim jest dzisiejszy mieszkanin z przedmieść. Artykuł powstał przy znaczącym udziale współcześnie żyjących członków rodziny Micińskich.

The Families of Zwierzyniec. The Miciński Family

Abstract: The article presents the history of the Miciński family from Kraków in the period from the early 18th century to the second half of the 20th century. The history of the Micińskis appears appealing for several reasons. So far it has been brought up mostly as a peripheral theme in the deliberations concerning the history of the Lajkonik, the tradition related to that family from the middle of the 18th century until 1972; however, the Micińskis have been present in a number of other episodes in the history of Kraków and its suburbs of Zwierzyniec i Półwsie Zwierzynieckie. An individual passage of the text has been devoted to each of the family's ten generations, building up something of a family chronicle that dates back to the circumstances in which the earliest members of the clan came to the land owned by the Norbertine Nunnery in Zwierzyniec. The article discusses the presence of the Micińskis in the association of timber raftsmen in Kraków, the location of their homestead in Półwsie, the running of distiller y, craftsmen's workshops, and plant nurseries in Kraków by members of the family, and the careers in the arts, including in music and the theatre, by a few of their relatives. Another important sphere of the clan's activity was their involvement with the local government of the municipality of Półwsie Zwierzynieckie. An individual passage has had to be devoted to the Micińskis' engagement in the struggle for the independence of Poland, which has its testimony in the inscription that reads *Adam Miciński 7.XI.44* [7 November 1944], made in the cell no. 2 at the building at 2 Pomorska Street where the Gestapo interrogated and tortured inmates during World War II. It has also seemed worthwhile discussing the history of the moderately rich family of Miciński living in the suburbs of Kraków in the context of the recent discussion about the identity of the present-day suburban townspeople. The living members of the Miciński family have contributed significantly to the article.

Słowa kluczowe: Lajkonik, włóczkowie, Półwsie, Zwierzyniec, Dębniki, teatr krakowski, rzemiosło krakowskie, genealogia, mieszczaństwo, przedmieścia

Keywords: Lajkonik, raftsmen, Półwsie, Zwierzyniec, Dębniki, theatre in Kraków, craftsmanship in Kraków, genealogy, bourgeoisie, suburbs

Bez osobistego zaangażowania przedstawicieli rodziny Micińskich być może nazwa Lajkonik nie mówiłaby nam dziś nic¹. Dzieje zwierzynieckich Micińskich warto jednak przedstawić nie tylko ze względu na jej zaangażowanie w podtrzymanie tradycji Konika zwierzynieckiego². Od pierwszej połowy XVIII wieku do okresu II wojny światowej rodzina zamieszkiwała tereny przedmieść Krakowa – Zwierzynca, Nowego Świata, Półwsia Zwierzynieckiego. Jej przedstawiciele po współczesnych potomków są również związani z przeciwległym brzegiem Wisły – Dębnikami, Zawisłem i Podmarkami. Tak długi okres obecności Micińskich na krakowskich przedmieściach sprawił, że wpisali się oni w liczne wątki z ich historii, podobnie zresztą jak samego Krakowa. Obok znanych już szerzej dziejów Lajkonika należy mieć na uwadze inne zagadnienia – obecność Micińskich w kongregacji włóczków krakowskich, działalność przedstawicieli tej rodziny we władzach gminy Półwsia Zwierzynieckiego, prowadzenie przez jej członków warsztatów rzemieślniczych, zakładów ogrodniczych, kariery artystyczne, w tym muzyczne i teatralne kilkorga jej przedstawicieli. Osobnego omówienia wymaga również kwestia zaangażowania się Micińskich w działalność niepodległościową, czego świadectwem jest napis *Adam Miciński 7.XI.44* w celi nr 2 przy ulicy Pomorskiej 2. Wydaje się również właściwe omówienie dziejów średniozamożnej rodziny Micińskich z krakowskich przedmieść w kontekście obecnie prowadzonej dyskusji nad tym, kim jest dzisiejszy przedmieszkanin. Dzieje rodziny zwierzynieckich Micińskich można rekonstruować na podstawie licznych źródeł. Jednakże przeważają wśród nich źródła normatywne: akta sądów wielkorządowych, dokumenty kongregacji włóczków, księgi i dokumenty gminy Półwsie Zwierzynieckie oraz miasta Krakowa, dokumentacja szkolna, stowarzyszeń zawodowych, akta hipoteczne i plany kartograficzne. Uzupełnieniem z pewnością mogą być artykuły prasowe, zwłaszcza że gazety często przypominały o rodzinie Micińskich przy

okazji dorocznych wzmianek o pochodzie Konika zwierzynieckiego, ale nie tylko. Niestety odczuwalny jest brak źródeł narracyjnych, takich jak pamiętniki i wspomnienia. Niemal nie zachowały się też listy wysyłane i otrzymywane przez członków rodziny. W rekonstruowaniu nowszej historii Micińskich nieodzowne jest oczywiście odwołanie się do pamięci członków rodziny.

Początki obecności na Półwsiu Zwierzynieckim

Pierwszym przedstawicielem rodziny, który osiedlił się na obszarze parafii Najświętszego Salwatora, był Walenty Miciński (1705/1709–1768). Poślubił on 1 maja 1738 roku Małgorzatę Wójcikównę, której rodzina zamieszkiwała Półwsie³. Należy zwrócić uwagę, że w XVIII wieku, a nawet jeszcze później nazwisko Micińskich posiadało kilka obocznych form. Zapis w parafialnej księdze małżeństw mówi o ślubie Walentego Miczki. W innych miejscach pojawia się też forma Miciński, Miceński, Mitka, Menciński, Męciński, Micyński, a w przypadku kobiet forma żeńska Męcinka⁴. Odręczny zapisek ksiieni klasztoru Norbertanek Brygidy Otffinowskiej (1685–1756) pozwala określić czas i lokalizację pierwszego domostwa Micińskich na obszarze należącym do klasztoru zwierzynieckiego: „Te-goż Roku 1746 Za Pozwolenie Konwentu i zgodą pospółstwa buduje się: Walenty Miciński na naszym groncie Zwierzyni, kady się Od niego gront Królewszczynej Poczyna: Ten tak czynsz Ziemi Jako y Inne Podatki według Zwyczaju wszelkie powinności Powinien będzie Rzetelnie wypełniać: Hibernę, pogłównę, powabę, od garca, suchedni. Day mu Boże szczęście: ale temi budynkami się niszcąm y w długi się zaprowadzają⁵”. Z zapisu wynika, że Walenty Miciński budował dom na granicy posiadłości klasztoru, które graniczyły z dobrami królewskimi (*fundus regius*) podległymi zwierzchnictwu wielkorządcy krakowskiego, które z kolei przylegały od zachodu do koryta Rudawy (młynówki)⁶.

Oprócz czynszu ziemnego na rzecz norbertanek był on zobowiązany płacić podatki odprowadzane za pośrednic-

¹ Wiele wiadomości zawartych w tym artykule zawdzięczam Filipowi Micińskiemu (1983–2013), którego pamięci poświęcam ten artykuł. Składam też serdecznie podziękowania wszystkim osobom i instytucjom, które udzieliły mi lub pomogły zgromadzić materiały i informacje do napisania niniejszego artykułu. W szczególności dziękuję członkom rodziny: Bogusławowi Micińskiemu, Andrzejowi Micińskiemu, Romanowi Micińskiemu, Jackowi Golańskiemu, Pawłowi Guzikowi, Józefowi Kowalowi, Lucynie Sznajder, Elżbiecie i Krzysztofowi Malinowskiemu, a także Andrzejowi Głucowi, Marii Micińskiej, Pawłowi Palusińskiemu, dr. Wacławowi Szczepanikowi, Wacławie Szmid-Tomaszewskiej, Zbigniewowi Wojewodzie.

² Na temat związków Micińskich z tradycją Konika zwierzynieckiego zob. Szoka Andrzej Iwo: *Lajkonik – Konik Zwierzyniecki*. Dzieje Niematerialnego eksponatu muzealnego. W: *Świat Lajkonika. Konik na świecie*. Red. Łukasz Klimek. Kraków 2014, s. 31–73. Katalog wystawy w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa, Pałac Krzysztoforów, 1 kwietnia – 31 sierpnia 2014 r., oddział Dom Zwierzyniecki,

29 marca – 26 października 2014 r. Kurator Andrzej Iwo Szoka.

³ Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej cyt. ANK), *Metrica matrimonialis 1724–1797*, mf. 5-409, k. 73.

⁴ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszego Salwatora na Zwierzyni, Metrica baptisatorum 1711–1759*, mf. 5-391; *Liber seu metrica mortuorum 1762–1796*, mf. 5-415. Forma Micyński jest wpisana przy realności Micińskich się na planie przedmieścia Wygoda z 1844 r., zob. ANK, Majewski Tomasz, Kremer Karol, *Plan upiększenia przedmieścia Wygoda zwanego*. Kraków 1844, sygn. ABM, Teka XVI, pl.11.

⁵ Nie udało mi się dotrzeć do oryginalnego zapisu, cytuję za: Gawęłek Franciszek: *Konik zwierzyniecki*. W: *Konik zwierzyniecki, wianki i sobótki*. Oprac. Franciszek Ziejka. Kraków 2010, s. 151 (1 wyd. „Rocznik Krakowski” 1919, t. 18, s. 130–181).

⁶ Muzeum Historyczne Miasta Krakowa (dalej cyt. MHK), Maciej Dębski, Kazimierz Szarkiewicz, *Plan Krakowa Kollątajowski*. Kraków 1785, nr inw. MMK-2104/VIII.

34. Walenty Miciński na Jagielskiego	4
35. Rozpoczęcie Dufki Chłupy z kłosa Bawaliński	12
36. Józef Arzak na Czajowym	20
37. Mikołaj na Kocickim	15
38. Kasperusa na Adamskiego	8
39. Paw. Mirczynski na Cioym	6
40. Michał Arzak na Obedalim	10
41. Michał Arzak na Cioym	10
42. Józef Arzak na Cioym	10

Walenty Miciński w spisie czynszowników klasztoru Norbertanek z 1750 r.; w zasobie Archiwum Klasztoru Norbertanek na Zwierzyni, *Registr rachunków półrocznych po folwarkach, wsiach, browarach i cegielniach prześwietnego Konwentu Zwierzynieckiego na gody uczyniony die Prima Decembris Anno Domini 1750*, rkps 162

twem klasztoru i odrabiać pańszczyznę (powabę) w folwarku klasztornym. Wzmianka o podatku „od garca” świadczy o możliwości warzenia piwa lub pędzenia gorzałki przez nowego mieszkańca. Zaledwie kilka lat później Walenty Miciński pojawia się ponownie w spisie czynszowników klasztoru Norbertanek z 1750 roku, tym razem jednak na gruncie niejakiemu Jagielskiemu na Półwsiu. Pod numerem 34. zapisano: „Walenty Miciński na Jagielskiego 4 złp”⁷.

Udzielenie odpowiedzi, skąd pochodził Walenty Miciński, nie jest proste. W spisie gorzelników, którzy działali w krakowskich jurydykach w 1764 roku, wymieniony jest

niejaki P. Walen Miciński z Zawisła⁸. Zawisłem nazywany był obszar leżący na prawym brzegu Wisły, sąsiadujący z Błoniem, Tyrnawskim, Zakrzowem, Kapelańskim, Katarzyńskim⁹. Z kolei z akt wielkorządowych krakowskich wiadomo, że gorzelnicy zawisłańscy około 1770 roku zamieszkiwali grunty ojców augustianów zwane Katarzyńskie¹⁰. Ludność wyznania katolickiego z Zawisła podlegała parafii św. Stanisława na Skalce ojców paulinów. Z analizy ksiąg metrykalnych parafii skałecznej wynika, że 18 lipca 1700 roku zawarte zostało małżeństwo między sławetnym Walentym Micińskim ze Stradomia a sławetną Barbarą Grzybowiczową z Zawisła¹¹. W latach 1701–1714 w księgach odnotowano chrzty siedmiorga ich dzieci, w tym dwoje z nich nosiło imię Walenty (pierwszy urodzony w 1705, a drugi w 1709 roku)¹². Poza powtarzającym się imieniem dodatkową wątpliwość wzbudza fakt, że wyłączając akty zawarcia małżeństw, nazwisko Walentego seniora i innych członków rodziny występuje w formie męskiej Mika i żeńskiej Mieczyna lub Micionka¹³. Walenty senior zmarł na początku marca 1757 roku we wsi Podmarki, która znajdowała się na brzegu wiślanym naprzeciw klasztoru zwierzynieckiego (okolice dzisiejszej ul. gen. Bohdana Zielińskiego)¹⁴. Był on trzykrotnie żonaty i księgi metrykalne odnotowują łącznie dwanaścioro spłodzonych przez niego dzieci. Jego dwaj inni męscy potomkowie, którzy dożyli wieku dorosłego – Jan (ur. 1728) i Wawrzyniec (ur. 1729) – pozostali do zaboru terytoriów na prawym brzegu Wisły przez Austrię na terenie wsi Podmarki¹⁵.

⁷ Archiwum Klasztoru Norbertanek na Zwierzyni (dalej cyt. AKN), *Registr rachunków półrocznych po folwarkach, wsiach, browarach i cegielniach prześwietnego Konwentu Zwierzynieckiego na gody uczyniony die Prima Decembris Anno Domini 1750*, rkps 162. Gawęłek Franciszek: *Konik zwierzyniecki...*, s. 151.

⁸ Biblioteka Naukowa PAU (dalej cyt. BPAU), *Spis gorzelników znajdujących się na różnych jurydykach w 1764 r.*, 23 września 1774 r., rkps 1229.

⁹ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Stanisława i św. Michała na Skalce w Krakowie, Liber contractuum matrimonialium ecclesiae Rupellanae ad Cracoviam 1709–1742*, mf. 5-119, k. 63.

¹⁰ Ok. 1770 r. toczył się spór między gorzelnikami zawisłańskimi a oficjalistami ekonomii wielkorządowej. Urzędnicy chcieli zmusić gorzelników, żeby zboża do produkcji wódek męli w młynach królewskich. Gorzelnicy chcieli korzystać, jak dotychczas, z młynów starościńskich, zob. ANK, *Księgi wielkorządów krakowskich, Wielkorządy krakowskie – akta sporne, przeważnie sądowe w sprawie młynów i gorzelni krakowskich (spór wielkorządów i starostwa z gorzelnikami zawisłańskimi) z lat 1755–1773*, sygn. 29/28/0/8/117, k. 211–213. Może tu też jednak chodzić o grunty na prawym brzegu starej Wisły przy kościele św. Katarzyny, które również należały do ojców augustianów, co pokazano na *Planie Kolltąjowskim*. Z kolei lokalizację miejscowości Katarzyńskie przy ujściu Wilgi do Wisły ukazuje wojskowa mapa Królestwa Galicji i Lodomerii (*Josephinische Landesaufnahme* zwana mapą Miega) z lat 1779–1783. Zdigitalizowaną wersję mapy można zobaczyć w serwisie: <https://mapire.eu/en/synchron/firstsurvey-galicia/> [dostęp 30 września 2017].

¹¹ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Stanisława i św. Michała na Skalce w Krakowie, Liber contractuum matrimonialium ecclesiae Rupellanae ad Cracoviam 1636–1708*,

mf. 5-118, k. 159.

¹² ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Stanisława i św. Michała na Skalce w Krakowie, Liber baptisatorum parochiae s. Stanislai in Rupella 1670–1708*, mf. 5-105, akt chrztu z 17 lutego 1705 r., k. 200; *Liber baptisatorum in ecclesia parochialis s. Stanislai in Rupella 1706–1728*, mf. 5-106, akt chrztu z 19 lutego 1709 r., k. 63. Powtórne nadanie imienia Walenty na chrzcie mogło wynikać z faktu, że pierwsze dziecko o tym imieniu zmarło. Należy zwrócić też uwagę, że obaj chłopcy urodzili się około daty święta ich patrona przypadającej 14 lutego.

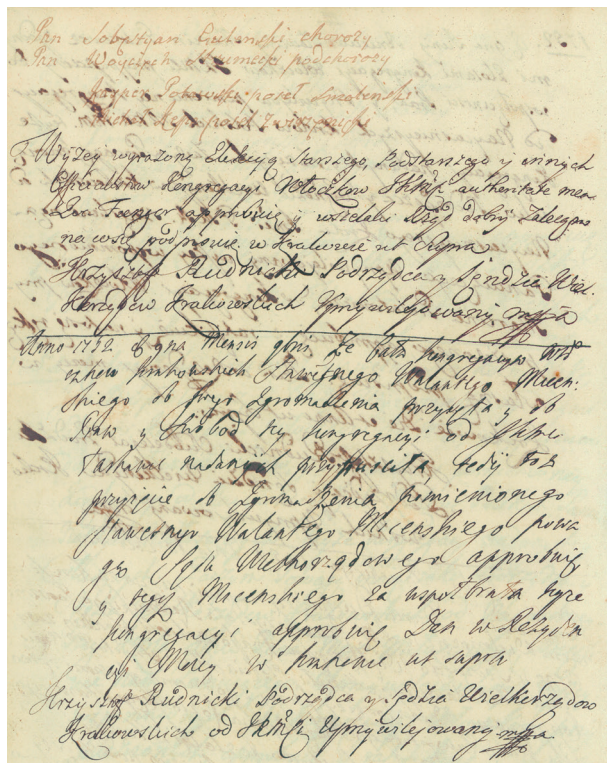
¹³ Nazwisko Walentego juniora i jego żony Małgorzaty również w księgach metrykalnych parafii salwatorskiej pojawia się w formie Mika. ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszego Salwatora na Zwierzyni, Metrica baptisatorum 1711–1759...*, k. 146.

¹⁴ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Stanisława i św. Michała na Skalce w Krakowie, Liber metrices mortuorum in parochia s. Stanislai in Rupella 1737–1767*, mf. 5-121, k. 76. Lokalizację wsi Podmarki również dobrze ukazuje *Josephinische Landesaufnahme*: <https://mapire.eu/en/synchron/firstsurvey-galicia/> [dostęp 30 września 2017].

¹⁵ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Stanisława i św. Michała na Skalce w Krakowie, Liber baptisatorum parochiae s. Stanislai in Rupella 1670–1708...*, k. 175, 184, 200; *Liber baptisatorum in ecclesia parochialis s. Stanislai in Rupella 1706–1728...*, k. 60, 63, 67–68, 75, 77, 80, 83; *Sinopsis baptisatorum in Principi – Angelica nec non Purata Sanguine Domini Stanislai petra 1728–1760*, mf. 5-120, k. 8; *Liber metrices baptisatorum thori legitimi in ecclesia parochiali Rupellana 1761–1801*, mf. 5-108, k. 133, 168, 197, 204, 252.

Nie jest wiadome, skąd Walenty Miciński senior przybył do wzmiankowanego w jego akcie małżeństwa Stradomia, a następnie na Zawisłe. Trudno jest również ocenić, czy miał szlacheckie pochodzenie. Potomkowie Micińskiego na początku XX wieku podawali w spisach ludności, że wywodzą się z Micińskich herbu Pelikan¹⁶. Micińscy jako ród szlachecki występowali pod dwoma herbami: Łabędź i Pelikan. Tym pierwszym herbem miało posługiwać się dwóch słynnych Micińskich w okresie nowożytnym. Pierwszym z nich był Adam Miciński, koniuszy nadworny króla Zygmunta Augusta (1520–1572), autor zaginionego dzieła o oswojaniu dzikich koni litewskich *O świerzopach i ograch*¹⁷. Drugim z nich był Wojciech Antoni Miciński (zm. 1754), prawnik i rektor Akademii Krakowskiej (w latach 1743, 1743/1744, 1744, 1752, 1752/1753, 1753). Pochodził z Mazowsza, zasłużył się udziałem w pracach redakcyjnych nad wydaniem wykładu polskiego prawa publicznego *Syntagma iuris universi Regni Poloniae*¹⁸. Z kolei Micińscy herbu Pelikan co najmniej od około 1660 roku zamieszkiwali województwo ruskie. Marcin Miciński był skarbnikiem kamienieckim w 1676 roku. W XVIII i XIX wieku przedstawiciele tej rodziny związani byli z Galicją, Wołyniem i obwodem łukowskim w Królestwie Polskim. Wśród przedstawicieli tej rodziny pod koniec XVIII wieku więcej powiedzieć możemy o Tomaszu Micińskim. Służył on w regimencie gwardii królewskiej, od 1785 roku jako chorąży, a następnie jako porucznik (1788) i sztabkapitan (1791)¹⁹. Jeszcze inni Micińscy od końca XVIII wieku zamieszkiwali należące do biskupów krakowskich Księstwo Siewierskie²⁰.

Jeżeli nawet Walenty Miciński senior i jego syn noszący to samo imię byli spokrewnieni z gałęziami rodu wymienionymi wyżej, to widocznie nie powoływali się na swoje szlacheckie urodzenie²¹. W dokumentach metrykalnych i tych wytworzonych przez kongregację włóczków królewskich



Wpis z 6 listopada 1752 r. potwierdzający przyjęcie Walentego Micińskiego do kongregacji włóczków; w zasobie ANK, Akta miasta Krakowa, Protokół służący elekcyi, Regest kongregacji panów włóczków czeladzi wodnej 1748–1793, sygn. 29/33/0/1.61/3161, k. 14

skarbowych oraz krakowski uniwersytet wobec przedstawicieli rodziny Micińskich używa się określeń sławetny (łac. *famatus*) lub uczciwy (łac. *honestus*), które stosowano wobec średniozamożnych mieszczan²².

¹⁶ ANK, *Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910*, Dz. XII – Półwsie, T. 21, nr 1199; Leon Miciński; Dz. XII – Półwsie, T. 21, nr 1200; Władysław Miciński, sygn. 29/90/21.

¹⁷ Estreicher Karol: *Bibliografia polska*. T. 22, z. 2.1 (litera M). Kraków 1907, s. 348; Czacki Tadeusz: *Dzieła*. T. 2. *O litewskich i polskich prawach, o ich duchu, źródłach, związku i o rzeczach zawartych w pierwszym Statucie dla Litwy 1529 roku wydanem*. Poznań 1844, s. 238, 240.

¹⁸ *Polski słownik biograficzny* (dalej cyt. *PSB*): Wojciech Antoni Miciński. Hasło oprac. Wanda Baczkowska. T. 20/1, z. 84. Wrocław 1975, s. 692–693; Pietrzyk Zdzisław: *Poczet rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego*. Kraków 2000, s. 220. W ciągu stuleci przez mury uniwersyteckie przewinęło się jeszcze kilku innych Micińskich lub osób o podobnie zapisanym nazwisku. W 1575 r. bakalaureat z filozofii osiągnął Andrzej Wawrzyniec Micinius, zob. *Statuta nec non liber promotionum philosophorum ordinis in universitate studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849*. Ed. Józef Muczkowski. Kraków 1849, s. 215. W 1581 r. być może ten sam Andrzej Micinius wymieniany jest wśród magistrów filozofii, *ibidem*, s. 223–224. W 1612 r. do grona magistrów filozofii włączony został Sebastian Miczyński, który sześć lat później opublikował antyżydowski pamflet *Zwierciadło Korony Polskiej*. Niejako „w nagrodę” za to pismo rok później otrzymał od Akademii kolegiaturę mniejszą, *ibidem*, s. 272; Lep szy Kazimierz: *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364–1764*. T. 1. Kraków 1964, s. 273.

¹⁹ Niesiecki Kacper: *Herbarz Polski*. T. 6. Lipsk 1841, s. 389; *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*; Miciński h. Pelikan. Hasło oprac. Seweryn Uruski. T. 10. Warszawa 1913, s. 378; Machynia Mariusz, Szrednicki Czesław: *Oficerowie wojska koronnego 1777–1794*. Spisy, cz. 1. *Sztaby i kawaleria*. Kraków 2002, s. 350, 355, 362.

²⁰ Według relacji rodzinnej, Wojciech Miciński, ożeniony z Józefą z Przyborowskich, był plenipotentem w dobrach biskupich. Księgi metrykalne potwierdzają obecność Micińskich co najmniej od przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XVIII w. Określenie *honestus* towarzyszące temu nazwisku w księgach metrykalnych wskazuje, że było to również rodzina mieszczańska, zob. Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej (dalej cyt. AACz), *Liber Sepulcorum in Parochiali Ecclesia Severiensis 1786–1817*, akt zgonu Jana Micińskiego z Siewierza z 29 listopada 1794 r., sygn. KM 2, k. nlb.

²¹ W *Liber Chamorum* Waleriana Nekandy Trepki wspomniany został niejaki Jakub Miceński, syn chłopca rolnika z wsi Przegini pod Ojcowem, który około 1638 r. przybył do Krakowa i służył m.in. u księży kanoników, zob. *Liber Generationis Plebeorum* („*Liber Chamorum*”). Oprac. Rafał Leszczyński. Warszawa 1995, s. 261, nr 1243.

²² Archiwum UJ (dalej cyt. AUJ), *Acta iudicii et officii Rectoralis*, rkps 23, k. 975–976; ANK, *Księgi wielkorzędów krakowskich, Akta luźne wielkorzędów krakowskich, przeważnie sądowe, Interrogatoria ex parte Honorati Thomae Czerkiewicz... contra Famatum Stefanum Czuliński...*, sygn. 29/28/0/5/67, k. nlb.

Walenty Miciński kilkanaście lat po zawarciu związku małżeńskiego z Małgorzatą Wójcik przystąpił do kongregacji włóczków krakowskich. Była to organizacja podlegająca wielkorządcy krakowskiemu i mająca monopol na spław drewna Wisłą od przystani zwierzynieckiej do Krakowa, a jej członkowie zarabiali na wykonywaniu spławu drewna, a dodatkowo mieli udziały w dziesięcinie drzewnej, jak również sami handlowali drewnem. Podejmowali się też innych robót wodnych i z wodą niezwiązanymi²³. Panowie starsi, czyli zarząd kongregacji włóczków, przy aprobacie sędziego wielkorządczego 6 listopada 1752 roku przyjęli Micińskiego do swojej organizacji²⁴. Kongregacja włóczków krakowskich była organizacją otwartą w porównaniu z cechami miejskimi. Przyjęcie do kongregacji miało charakter prostej formalności (starszyzna przedstawiała kandydata sędziemu reprezentującemu wielkorządcę krakowskiemu, a ten aprobował przyjęcie nowego członka). Nie wymagano od kandydata wykazania się umiejętnościami fachowymi, jak to było praktykowane w cechach miejskich²⁵. Na czele kongregacji włóczków stał, w zależności od okresu, 14- lub 16-osobowy zarząd zwany starszymi. Był on wybierany w czasie elekcji odbywającej się po zakończeniu oktawy Bożego Ciała. We wcześniejszym okresie starsi pełnili swoje funkcje przez trzy lata, a od połowy XVIII wieku był to okres roku. Wejście do starszyzny kongregacji było związane z doświadczeniem zawodowym, podobnie jak w cechach rzemieślniczych. Jednak jak stwierdza Jerzy Wyrozumski: „charakter pracy włóczków wymagał nie tyle kwalifikacji zawodowych, ile dobrej organizacji”²⁶. Do zarządu kongregacji należały również osoby ze stanu szlacheckiego, ale wówczas było to zaznaczane w dokumentach odpowiednim tytułem²⁷. Prawdopodobnie zatem właśnie umiejętnościom organizacyjnym, a nie szlacheckiemu pochodzeniu zawdzięczał Walenty Miciński swój szybki, bo mający miejsce pięć lat po przystąpieniu do kongregacji, awans do grona panów starszych. W latach 1757–1758 pełnił on funkcję podstarszego wodnego, a następnie w latach 1763–1764 podskarbiem²⁸.

Osoba Walentego Micińskiego pojawia się w tym okresie w interogatoriach, czyli protokołach przesłuchań przed sądem wielkorządczym, który rozstrzygał najróżniejsze spory między

włóczkami. Często były to sprawy będące wynikiem kłótni i zwad między członkami kongregacji. Tak np. w 1765 roku Walenty Miciński i jeszcze jeden włóczek, Idzi Makulski, poskarżyli się starszemu kongregacji Tomaszowi Czerkiewiczowi na włóczka Stefana Czulickiego, który nie chciał zapłacić im odszkodowania za nieznaną bliżej krzywdę. Wezwany na tę okoliczność Czulicki przyszedł do domu starszego. Odmówił jednak zapłaty i obu oskarżycieli wyzywał od „płaczków”. Gdy starszy Czerkiewicz zagroził Czulickiemu sądem, ten ostatni napadł na swojego zwierzchnika: „onegoż lżył posponował, w gębę pięścią usiłował uderzyć te słowa pomawiając, »Ty durniu, tak ja dobry, jak i ty...«”. Dokument też zawiera informacje o zwyczajach włóczków. Mowa jest o tym, że włóczkowie stawiali się pod chorągwią swojej kongregacji w czasie procesji w oktawę Bożego Ciała. Musieli nosić wówczas uroczysty strój kontuszowy i szable. Mowa jest bowiem o tym, że wspomniany Stefan Czulicki stawiał się pod chorągwią pijany. Nie dość, że uszkodził on wówczas berło kongregacji, to jeszcze wyzywał na pojedynkę na szable innego członka kongregacji²⁹.

Oprócz członkostwa w kongregacji włóczków Walenty Miciński czerpał dochody z produkcji i handlu alkoholem w postaci wódki czystej (prostej) i anyżówki. Wódkę pędził zapewne w swoim gospodarstwie na przedmieściach. Następnie wwoził gorzałkę do miasta w celu sprzedaży. Dzięki ewidencji pobranych opłat od wwożonego alkoholu na bramach miejskich Krakowa możemy zobaczyć, jakie ilości alkoholu (liczone w baryłach = ok. 70 litrów) Walenty Miciński wwoził do Krakowa w latach 1756–1765:

Rok	1756	1757	1758	1759	1760	1761	1762	1763	1764	1765
wódka prosta (baryły)	13	27	3	4	18	9	5	4	–	–
wódka anyżówka (baryły)	18	5	6	6	1	13	27	24	20	22

Źródło: ANK, Akta miasta Krakowa³⁰

Możliwe, że Walenty Miciński sprowadził do miasta jeszcze więcej gorzałki, lecz uczynił to w sposób nielegalny.

²³ Wyrozumski Jerzy: O kongregacji włóczków krakowskich. W: *Cracovia Mediaevalis*. Kraków 2010, s. 240–241.

²⁴ ANK, *Akta miasta Krakowa, Protokół służący elekcji, Regest kongregacji panów włóczków czeladzi wodnej 1748–1793*, sygn. 29/33/0/1.61/3161, k. 14.

²⁵ Broda Józef: *Cech włóczków krakowskich*. „Rocznik Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 1954, t. 16, s. 305.

²⁶ Wyrozumski Jerzy: O kongregacji włóczków..., s. 240.

²⁷ W *interrogatorium* z 1765 r. starszy kongregacji jest określany jako *honoratus*, podczas gdy wszystkim pozostałym włóczkom występującym w tym dokumencie przysługuje mieszczański tytuł *famatus*, zob. ANK, *Księgi wielkorządów krakowskich, Akta luźne wielkorządów krakowskich...*, k. nlb. Monopol na transport pni i handel drewnem dawał stałe i niemałe źródło dochodów. Dlatego też zdarzały się wśród członków kongregacji osoby szlachećnie urodzone, jak szlachcic Piotr Łyszkowski z poł. XVIII w., który roboty wodnej osobiście nie wykonywał, uzyskując zwolnienie od tych powinności ze

względu na rzekomy zły stan zdrowia. W jego imieniu pracę wykonywali podnajęci flisacy, zob. Wyrozumski Jerzy: O kongregacji włóczków..., s. 238.

²⁸ ANK, *Akta miasta Krakowa, Protokół służący elekcji...*, k. 20–33.

²⁹ ANK, *Księgi wielkorządów krakowskich, Akta luźne wielkorządów krakowskich...*, k. nlb. Wspomniany Makulski był świadkiem na ślubie Walentego Micińskiego, zob. ANK, *Metrica matrimonialis 1724–1797...*, k. 73.

³⁰ ANK, *Akta miasta Krakowa, Percepta od wódek i win różnych do miasta wprowadzonych vigore dekretu i ordynacji J.K.MCi sądów asesorskich zaczynająca się dnia pierwszego miesiąca stycznia na rok Pański 1756ty...*, sygn. 29/33/0/1.42/2243-2248. W rachunkach Walentego Micińskiego możemy zidentyfikować z następującymi osobami: Walenty Micina ze Zwierzyńca, Walenty Miciński ze Zwierzyńca, Walenty Micina ze Zwierzyńca, Walenty Mika ze Zwierzyńca, Micina ze Zwierzyńca, Mika ze Zwierzyńca, Micyna ze Zwierzyńca, Miciński ze Zwierzyńca, Miczyński ze Zwierzyńca.

18 kwietnia 1757 roku został bowiem przyłapany w bramie Wiślniej na przemycaniu pięciu garnców anyżówki, za co musiał zapłacić 9 groszy kary³¹. Niewykluczone, że inne próby przemytu zakończyły się jednak sukcesem Micińskiego. Z tych samych rachunków możemy wywnioskować, że gorzelnictwo było zajęciem tradycyjnym w rodzinie Micińskich. Wódkę do Krakowa wwozili też Micińscy z Zawisła, w tym domniemany ojciec Walentego ze Zwierzyńca³².

Zgon Walentego Micińskiego został odnotowany w księgach metrykalnych 19 sierpnia 1768 roku³³. Być może jego śmierć miała związek z tragicznymi wydarzeniami w Krakowie, który jako jedna z twierdz konfederatów barskich został dwa dni wcześniej zajęty i spacyfikowany przez wojska rosyjskie. Rosjanie, ale również obrońcy poczynili duże spustoszenie na przedmieściach miasta od strony zachodniej. 30 lipca atakujący prowadzili artyleryjski ostrzał Krakowa z wzgórz ał. Bronisławy. 6 sierpnia konfederaci podłożyli ogień na przedmieściach Nowy Świat i Piasek. 10 sierpnia po południu, po wcześniejszej potyczce konfederatów z Rosjanami, ogień ogarnął jurydykę Smoleńsko z kościołem Bożego Miłosierdzia, Ogród Królewski i Starościański³⁴. Były to miejsca zamieszkałe i użytkowane przez krakowskich wólczków, przy Ogrodzie Królewskim wólczkowie posiadali swój skład drewna, a w kościele na Smoleńsku odprawiali mszę za zmarłych członków kongregacji³⁵. W dniu śmierci Walentego Micińskiego na cmentarzu przy kościele Najświętszego Salwatora pochowano również dwóch poległych konfederatów³⁶. Z kolei o stratach materialnych można wnioskować z rachunków uniwersyteckich. Uniwersytet posiadał mianowicie tuż za mostem na Rudawie (młynówce) dom wraz z browarem, gospodą, ogrodem i zabudowaniami gospodarczymi (w miejscu dzisiejszego skweru Konika Zwierzynieckiego). Zwany był on Ciepłowskie, od nazwiska szlacheckiej rodziny posiadającej te nieruchomości w latach 1730–1751³⁷. W latach 1768–1771 roku konieczne było wydatkowanie 470 złp na takie przedsięwzięcia, jak wykonanie przez bednarza nowego naczynia gorzelnego, które Moskale stłukli w czasie ataku na miasto, sporządzenia nowego garnca (prawdopodobnie kadzi warzelnej do browaru) i renowacji zrujnowanego pomieszczenia kotliny (gdzie ustawiano kotły warzelne), a także za naprawę

potłuczonych przez Rosjan i Kozaków pieców i okien³⁸. Na fakt ten warto zwrócić uwagę, ponieważ nieruchomości te stały kilka lat później własnością Micińskich.

W kongregacji wólczków działali następnie dwaj synowie Walentego: Jan (1740–1808) i Stanisław Szymon (1744–1808). Pierwszy z nich był w 1766 roku starszym wodnym, w 1768 roku pisarzem wodnym, w latach 1769–1772 i 1775 pisarzem stołowym, w latach 1773, 1776–1778 otrzymał funkcję podstarszego (zwanego też wewnątrz kongregacji podprymasim)³⁹. Jego brat również dołączył do zarządu organizacji i w 1776 roku został wybrany starszym stołowym⁴⁰. Był on również ławnikiem Półwsia w 1788 roku⁴¹. Bracia dali początek dwóm liniom Micińskich. Potomkowie Stanisława Szymona i Elżbiety Kozłowskiej (prawdopodobnie córki innego wólcza) zamieszkiwali na Półwsiu Zwierzynieckim, a w drugiej połowie XIX wieku także na Zwierzyńcu, żeby potem na przełomie stuleci przenieść się na Dębniki. Jan Miciński ożenił się natomiast z Franciszką Lubiszynską (ok. 1733–1823). Do 1773 roku synowie Micińskiego zamieszkiwali w nieznannej nam lokalizacji. Z tego okresu zachowało się zeznanie Stanisława Micińskiego z 28 lutego 1763 roku przed urzędem wójtowsko-ławniczym Zwierzyńca w sprawie zwady między chłopem Jakubem Cwałochą a Wojciechem Rudzińskim: „Na affektacyą, y rekwizycją Pracowitego Jakuba Cwałochy, Obywatela Zwierzynieckiego, przyjął Urząd Świadka, co widział y słyszał, który pod Iuramentem zeznał, któremu Świadkowi Imię Stanisław przezwisko Miciński, z Grontu Zwierzynieckiego. »Usłyszałem chałasy y szwar pod swoim Domostwem, y poszedłem patrzeć, kto się z kim wadzi, y widziałem, kiedy Pan Wojciech Rudziński, będąc za swoim parkanem, wołał na ‘Cwałochę Komoreczko, bywałeś mi w komorze’ a Cwałocha wzięwszy cegły, czyli kamienia, cisnął na Wojciecha Rudzińskiego, sama w tym przybiegła Pani Wojciechowa, y chwyciła Cwałochę za głowę, sam także Pan Rudziński, wyskoczywszy zza Parkanu, także go porwawszy za czuprynę cisnął go na Ziemię, y ia w tym poszedł bo mnie zawołano. Więcey już nie widziałem nic«⁴². Z akt wielkorządowych dowiadujemy się, że domostwo Stanisława Micińskiego w 1775 roku znajdowało się na gruncie zwierzynieckim przyległym do królewskiej-

³¹ ANK, *Akta miasta Krakowa, Percepta od wódek i win różnych do miasta wprowadzonych...*, sygn. 29/33/0/1.42/2244, k. 12.

³² W 1756 r. odnotowano wwiezienie baryłki anyżówki przez Walentego Micę z Zawisła, zob. ANK, *Akta miasta Krakowa, Percepta od wódek i win różnych do miasta wprowadzonych...*, sygn. 29/33/0/1.42/2243, k. 30. Pojawiają się w rachunkach też Jan i Wawrzyniec Mika z Zawisła, a także bliżej nieokreślony Miczyna z Zawisła. Mika z Zawisła, Miczynski z Zawisła, *ibidem*, sygn. 29/33/0/1.42/2243-2248.

³³ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszego Salwatora na Zwierzyńcu. Liber seu metrica mortuorum 1762–1796*, mf. 5-415, k. 18.

³⁴ Mączeński Wojciech: *Dziennik zdarzeń w mieście Krakowie w czasie konfederacji barskiej*. Wyd. Władysław Konopczyński. Kraków 1911, s. 3–9; Krasicka Jadwiga: *Kraków i ziemia krakowska wobec konfederacji barskiej*. Kraków 1929, s. 38–43; Dzieszyński Ryszard: *Kraków 1768–1772*. Warszawa 2015, s. 52–57.

³⁵ Statuta contubernii defluitatorum Cracoviensium. W: *Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa (1508–1795)*. T. 2 (1587–1696), z. 2. Wyd. Franciszek Piekosiński. Kraków 1892, nr 1713, s. 898–899; *Widok Krakowa od północnego zachodu – Cracovia metropolis Regni Poloniae*. Kolonia 1617 lub później, MHK, nr inw. MHK-3801/VIII.

³⁶ ANK, *Liber seu metrica mortuorum...*, k. 18.

³⁷ AUJ, *Ciepłowskie Domus*, fasc. 236.

³⁸ AUJ, *Rationes Universitatis Ab Anno 1770 ad Anno 1779*, rkps 41, k. 9.

³⁹ ANK, *Akta miasta Krakowa, Protokół służący elekcyi...*, k. 34–43; Wyrozumski Jerzy: O kongregacji wólczków..., s. 240.

⁴⁰ ANK, *Akta miasta Krakowa, Protokół służący elekcyi...*, k. 42–44.

⁴¹ ANK, *Gmina Półwsie Zwierzynieckie. Protokół aktów Półwsia Zwierzynieckiego w roku 1792 zaczynający się*, sygn. 29/54/1, k. 11–14.

⁴² ANK, *Gmina Zwierzyńiec, [Akta dotyczące różnych spraw majątkowych mieszkańców Zwierzyńca i klasztoru zwierzynieckiego]*, sygn. 29/55/1, k. 79.



Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego Jan Rygalski poświadcza sprzedaż budynków uniwersyteckich oraz browaru i szynkowni położonych nad Rudawą Janowi i Franciszce Micińskim; w zasobie ANK, sygn. 29/189/0/-17, k. nlb.

zny, a jednym z jego sąsiadów był Błażej Przebindowski⁴³. Sąsiadami tego ostatniego dwa lata wcześniej stali się z kolei Jan i Franciszka Micińscy⁴⁴.

Od 1773 roku możemy już wskazać z dużą dokładnością miejsce zamieszkania rodziny. W tym roku Jan i Franciszka zakupili od Uniwersytetu Krakowskiego za kwotę 2200 złp domy znajdujące się na wspomnianym już Ciepłowskim (zwane też od wcześniejszych właścicieli Tomaszkiwiczowskie lub też Kolegiackie), co rektor Jan Józef Rygalski potwierdził przywilejem z 23 lipca 1773 roku. Były to drewniane zabudowania, w których skład wchodził browar i szynk wraz z dwoma domostwami stojące przy drodze publicznej łączącej Kraków ze Zwierzyniec. Dodatkowo transakcja obejmowała również wszystkie rzeczy ruchome znajdujące się na terenie nieruchomości. Micińscy zobowiązali się do opłacania rocznego czyn-

szu ziemnego w kwocie 30 złp na rzecz Uniwersytetu, a także musieli zgodzić się na, wynikające ze starego przywileju królewskiego, handel i składowanie przez akademików drewna na tymże gruncie, który obejmował również brzeg wiślany. Dalszy obrót tymi nieruchomościami miał być z kolei uzależniony od wiedzy i zgody władz Uniwersytetu Krakowskiego, który zachował również prawo ich pierwokupu. Micińskim nie wolno było także wznosić nowych zabudowań pod rygorem nieważności transakcji, a wszelkie dotyczące tego gruntu sprawy sporne miał rozstrzygać sąd rektorski. Mimo tych ograniczeń transakcja była raczej opłacalna dla rodziny przyszłych aranzjerów Konika zwierzynieckiego. Przywilej rektora przenosił bowiem na Micińskich prawa i przywileje królewskie z tym gruntem związane⁴⁵. W tym przypadku chodziło o prawo do produkcji i wyszynku trunków. Zgodnie z przywilejem, akademicy mie-

⁴³ Sąsiadował też z domostwami Franciszka i Małgorzaty Makulskich, Błażeja Drozdowicza, Wojciecha Burzykowskiego, zob. ANK, *Księgi wielkorządów krakowskich, Akta luźne wielkorządów krakowskich...*, k. nlb.

⁴⁴ AUJ, *Acta iudicii...*, k. 975–976. Były to grunta zamieszkałe wcześniej przez rody włóczkowskie. Sąsiadem Micińskich był też mianowicie szlachetny Antoni Strzelbicki. Ten z kolei zamieszkiwał posesję zwaną Dziurkiewiczów. Włóczek Wojciech Dziurkiewicz, podobnie jak Idzi Makulski, brał udział w słynnej i krwawo zakończonej kłótni włóczków w czerwcu 1738 r. W dokumentach dotyczących tej sprawy po raz pierwszy pojawiła się wzmianka o obchodzie Konika,

zob. Grodecki Roman: *Krwawy Lajkonik w 1738 r.* „Ilustrowany Kurier Codzienny” 1919, nr 172, z 27 czerwca, s. 2; por. Szoka Andrzej Iwo: *Lajkonik...*, s. 32–33. W aktach wielkorządowych zachował się protokół obdukcji osób rannych w tej bójce, zob. ANK, *Księgi wielkorządów krakowskich, Acta et decreta (protocollon)*, sygn. 29/28/0/3/28, k. 101–102.

⁴⁵ ANK, *Cech włóczków w Krakowie*, [Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego Jan Rygalski poświadcza sprzedaż budynków uniwersyteckich jako też browaru i szynkowni nad Rudawą położonych Janowi i Franciszce Micińskim], sygn. 29/189/0/-17, k. nlb; AUJ, *Acta iudicii...*, k. 975–976. Księgi rachunkowe Uniwersytetu potwierdzają,

Dzielnicy Opisy Włocławskie		1791	1792	1793
Transport Ląd				
Stanisław i Mieczysław Żonaty		1	50	
Elżbieta Żona Kłosa				1
Jakub syn		4	13	
Włocławski córka				1
Anna druga				1
Janenty Kłosa i Mieczysław Żonaty		1	50	
Zofia Żona Jęgo				1
Włocławski syn		1	31	
Antoni Kłosa i Mieczysław Żonaty		1	36	
Katarzyna Żona Jęgo				1
Błażej syn		1	1	
Stanisława córka				1

Rodzina Stanisława Micińskiego w spisie ludności województwa krakowskiego z lat 1790–1791; w zasobie ANK, sygn. 29/30/0/3/40, k. 1411

Dzielnicy Opisy Włocławskie		1791	1792	1793
Transport Ląd				
Jan i Mieczysław		1	50	
Franciszka Żona				1
Karol syn		1	20	
Włocławski córka				1
Katarzyna córka				1
Stanisław Kłosa		1	30	
Janenty Kłosa		1	31	
Zofia córka				1
Marcin Kłosa i Mieczysław Żonaty		1	27	
Włocławski Żona Jęgo				1
Katarzyna córka Kłosa				1

Rodzina Jana Micińskiego w spisie ludności województwa krakowskiego z lat 1790–1791; w zasobie ANK, sygn. 29/30/0/3/40, k. 1417

li prawo warzyć piwo właśnie na gruncie zwanym Kolegiackie, lecz jedynie na własne potrzeby. Działo się jednak inaczej i zakupić alkohol mogli też inni chętni. Ponośli na tym straty znajdujący się w pobliżu, po drugiej stronie ujścia Rudawy (młynówki) browar królewski, o czym świadczą wydane przez urząd wielkorządcy Punkta do utrzymania Prowentów Wielkorządowych y zabierzeniu wszelkim zbym zwyczajom z 25 maja 1733 roku, w których powtórzono ograniczenia przywileju

że Micińscy czynsz płacili raczej regularnie, chociaż zdarzały się kilkuletnie zaległości (np. czynsz z lata 1790–1795 opłacono dopiero w 1796 r.), zob. AUJ, rkps 41, k. 36 (potwierdzenie przyjęcia 2200 złp za sprzedaż nieruchomości i ruchomości), 44, 53, 64, 72, 83; rkps 42, k. 146; rkps 42½, k. 2, 14, 26, 38, 56, 120, 132, 158, 171.

⁴⁶ ANK, *Księgi wielkorządów krakowskich*, sygn. 29/28/0/3/27, k. 46–47; AUJ, *Cieplowskie Domus*, fasc. 236.

⁴⁷ AUJ, *Cieplowskie Domus*, fasc. 236.

⁴⁸ *Loc. cit.*

⁴⁹ *Loc. cit.* Ostatecznie nieruchomości wróciły do Uniwersytetu w 1751 r., lecz już wcześniej władze uczelni zarządzały ich dzierżawą. W latach 1741–1743 arenę browaru i szynku dzierżyli gorzelnicy Wojciech i Regina Budziażkiewiczowie, w latach 1743–1746 arenę przejął krakowski karczmarz Stanisław Boroń, w latach 1751–1754 byli to Dominik i Błażej Koźmiński, a w okresie 1762–1765 Piotr i Joanna Moleccy.

⁵⁰ Połowa XVIII w. to okres rozwoju propinacji trunków w jurysdykcjach krakowskich, zob. Bierniarzówna Janina, Małecki Jan M.:

akademików⁴⁶. Nie dało to jednak wiele, ponieważ już około 1736 roku anonimowy donos informował wielkorządcę o krzywdzie, jaką browarowi królewskiemu wyrządza działalność browaru akademickiego⁴⁷. Na dodatek, w tym mniej więcej czasie żona arendarza browaru Stanisława Cieplowskiego, Agnieszka, rozpoczęła na miejscu pędzenie wódki, na czym jednak miała stracić włożone w przedsięwzięcie pieniądze⁴⁸. Po śmierci Stanisława Cieplowskiego w 1738 roku i odsprzedaniu nieruchomości przez jego spadkobierców z powrotem krakowskiej Alma Mater browar akademicki brały w arenę inne osoby, aż do czasu jego zakupu z pozostałymi nieruchomościami przez Micińskich⁴⁹.

Kwota 2200 złp, którą wyłożyli na pozyskanie majątku, była znaczna i świadczy o poziomie dochodów wynikających z działalności w kongregacji włóczków. Jednakże czasy wymagały poszukiwania nowych źródeł utrzymania⁵⁰. Po zaborze przez Austrię salin w Wieliczce i Bochni, gdzie kaszty w tunelach budowano z zakupionego przez skarb królewski drewna, krakowskie emporium drzewne zaczęło podupadać, a kongregacja włóczków traciła na znaczeniu. Ostateczny kres organizacji krakowskich flisaków drzewnych przyniósł trzeci rozbiór. Sprawująca władzę administracyjną austriacka Komisja Zadworna w 1797 roku uznała przywileje kongregacji włóczków za nieważące, a spław i handel drewnem stał się wolny dla wszystkich⁵¹.

Zgodnie ze spisem ludności, który przeprowadziła Komisja Porządkowa Cywilno-Wojskowa Województwa Krakowskiego w latach 1790–1791, Jan Miciński (zapisany jako Męciński) zamieszkiwał ze swoją żoną Franciszką, synem Karolem Boromeuszem (1769–1837) oraz córkami Urszulą (1772–1806) i Katarzyną Agnieszką (1780–1793) dom pozostający pod jurysdykcją uniwersytecką⁵². Zobowiązany był do płacenia 3 złp podatku podymnego⁵³. Jego brat Stanisław mieszkał ze swoją rodziną w tym samym czasie na Półwsiu. W spisie został zaliczony do stanu mieszczańskiego jako rzemieślnik i włóczek. Również posiadał dom, który znalazł się w wykazie opodatkowanych nieruchomości i był obciążony w wymiarze 8 groszy⁵⁴.

Dzieje Krakowa. T. 2. Kraków w wiekach XVI–XVIII. Kraków 1984, s. 476–477.

⁵¹ ANK, *Akta cyrkularne*, [Akta cyrkularne dotyczące różnych interesów w osadach okręgu krakowskiego (poz. 73–123 Kraków)], sygn. 29/70/5, k. 1–3; Archiwum miasta Kazimierza pod Krakowem, [Akta dotyczące cechów kazimierskich], sygn. 29/34/0/4.2/854, k. 69–71.

⁵² ANK, *Akta Komisji Porządkowej Cywilno-Wojskowej Województwa Krakowskiego. Spisy ludności województwa krakowskiego z lat 1790–1791. T. 1. Kraków – parafie miasta*, sygn. 29/30/0/3/40, k. 1417–1418.

⁵³ ANK, *Jurydyka Smoleńsk Wielkorządowy*, sygn. 29/47/1, k. 51.

⁵⁴ Obok żony Elżbiety był to syn Jakub Jan (1776–1827), córki: Marianna (ur. 1783) i Zofia (ur. 1786), z których pierwsza wyszła w 1802 r. za Tomasza Kremiera (1744–1813) i po jego śmierci za piwowara Piotra Stankiewicza (ur. 1766), druga potem poślubiła Andrzeja Kozyrskiego (1782–1820), a po odwołaniu Tomasza Wędzikowskiego. Z domu wyszła w momencie dokonywania spisu najstarsza córka, Julianna Agnieszka (1774–1836), zob. ANK, *Spisy ludności...*, k. 1411; *Gmina Póhucie Zwierzynieckie [Akta]*, sygn. 29/54/2, k. 1, 5.



Nieruchomość Micińskich zaznaczona na *Planie upiększenia przedmieścia Wygoda zwanego* autorstwa Tomasza Majewskiego i Karola Kremera. Kraków 1844; w zasobie ANK, sygn. ABM, Teka XVI, pl.11

Po upadku kongregacji włóczków krakowskich

Wygaśnięcie monopolu na transport drewna spowodowało, że włóczkowie podejmowali się różnych zawodów. Syn Jana Micińskiego, Karol Boromeusz, handlował drewnem, choć już bez korzystania z dawnych królewskich przywilejów⁵⁵. Z kolei syn tegoż, Andrzej Jan (1801–1871), zajął się wytwarzaniem i naprawą instrumentów strunowych. W 1846 roku wykonał naprawę wioli chórowej dla krakowskiej kapeli katedralnej⁵⁶. To właśnie Andrzej Jan Miciński był pierwszym z rodu, który osobiście wziął na siebie obowiązek aranżacji harców Konika (przy finansowym wsparciu klasztoru Norbertanek, które

trwało do 1863 roku)⁵⁷. Potwierdzeniem tego faktu jest pismo wystosowane w imieniu byłych członków kongregacji lub ich potomków do prezesa Senatu Rządzącego Stanisława Wodzickiego (1764–1843), prezydenta Wolnego Miasta Krakowa, w odpowiedzi na jego pismo z 2 marca 1816 roku, w którym nakazał cechom, aby wydały w postaci kopii urzędowych wszelakie dawniej otrzymane przywileje i ustawy⁵⁸. Włóczkowie odpowiedzieli na piśmie, że zgromadzenie włóczków już nie istnieje, a jedynie sześciu byłych jego członków uczestniczy w procesji Bożego Ciała z zakupionymi przez siebie świecami oraz z chorągwią, przechowywaną na co dzień w kościele na Zwierzyńcu. Inną utrzymywaną tradycją było *odbywanie konika zwierzyńskiego*, w którego wcielił się jeden z byłych

Spis obejmował też inne osoby o nazwisku Miciński lub zbliżonym, z których jednej nie udało się zidentyfikować w rodzinnym drzewie genealogicznym: Antoni Miciński (ur. ok. 1741) zamieszkujący wraz z żoną Katarzyną w domu Kazimierza Zborowskiego czy Augustyn Micek, który mieszkał z żoną Marianną i synami Jakubem i Tomaszem w młynie na Półwsiu), zob. ANK, *Spisy ludności...*, k. 1389, 1490.

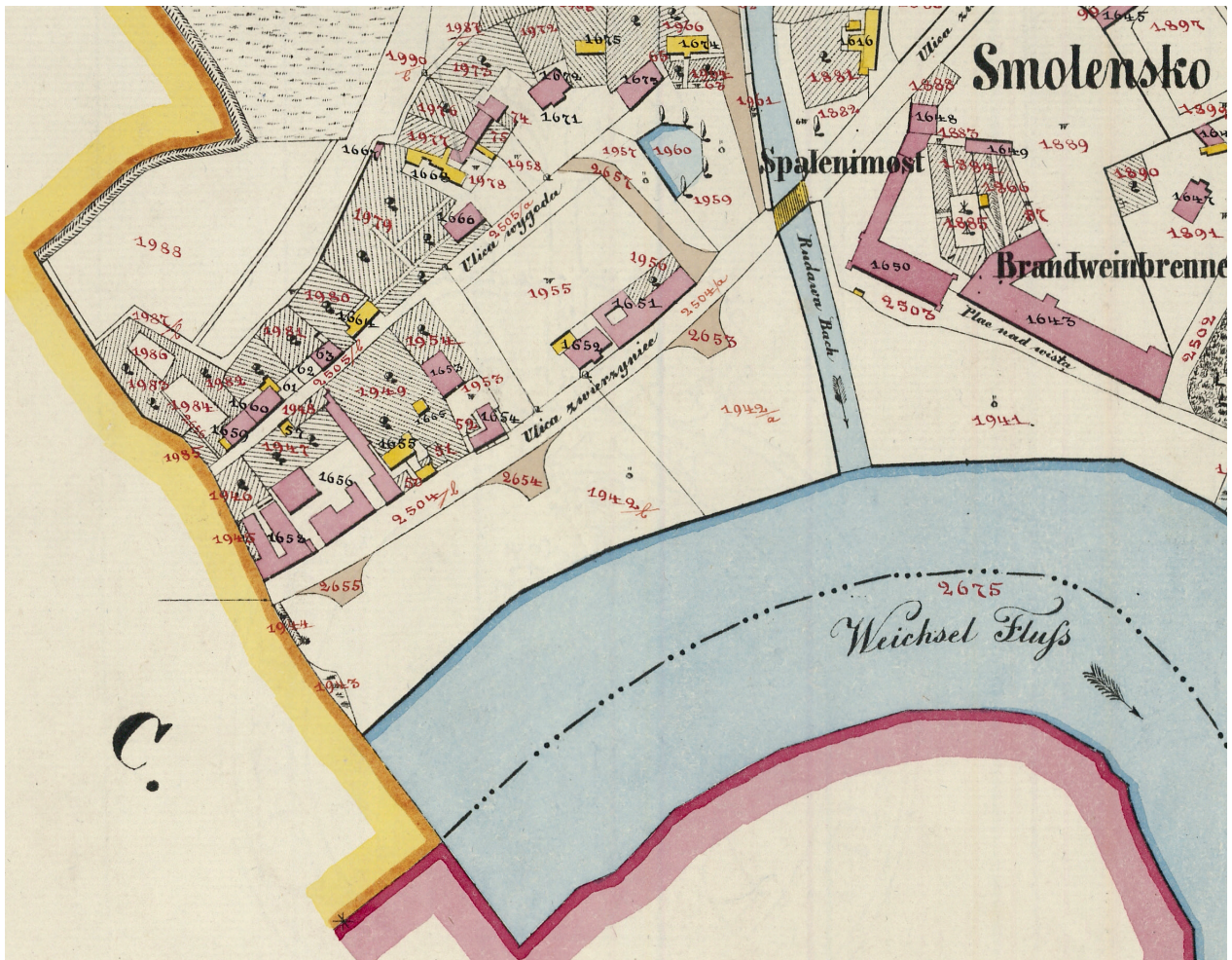
⁵⁵ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, Księga do zapisywania zapowiedzi i małżeństw cywilnych dla Parafii Panny Maryi w Wolnym Mieście Krakowie na Rok 1830*, mf. J-974, akt małżeństwa nr 77 syna Karola, Franciszka Ksawerego Micińskiego, z Marianną Katarzyną Wisłowską z 9 października 1830 r., k. 154–155.

⁵⁶ Za co otrzymał wynagrodzenie w kwocie 70 złp 29 marca 1846 r.,

zob. Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej (dalej cyt. AKKK), *Akta Katedry Krakowskiej*, sygn. A.Cath.-1752. W księgach metrykalnych i innych dokumentach jest on nazywany wytwórcą instrumentów muzycznych (*faber instrumentorum musicorum*), instrumentarzem lub instrumentarzem, zob. Archiwum parafii Najświętszego Salwatora w Krakowie (dalej cyt. ANS), *Liber Defunctorum Parochia Zwierzyńiec, Tomus VIII*, k. 6, 38.

⁵⁷ AKN, *Wykaz wydanych pieniędzy z kasy konwenckiej i wyexppensowanych od dnia 18 listopada 1859 roku*, rkps 433.

⁵⁸ ANK, *Akta miasta Krakowa, Xiega włóczków [krak. z projektem urządzania konika zwierzyńskiego opracowanym przez senatora Karola Soczyńskiego mająca być przechowywana w Arcybractwie Miłosierdzia]*, sygn. 29/33/0/1.61/3163, s. 159–161.



Nieruchomość Micińskich o numerach katastralnych 1949, 1950, 1951, 1665, 1655, oznaczona na mapach Katastru galicyjskiego, Kraków, 1848; w zasobie ANK, sygn. 29/280/0/9.1/1152

włóczków (w tym czasie prawdopodobnie Sebastian Kulisiewicz). Za urządzenie harców Konika włóczkowie otrzymywali wynagrodzenie od ksieni norbertanek. Pod pismem podpisali się Stanisław Jaworski, zamieszkały na Półwsiu Zwierzynieckim pod nr. 5 oraz Andrzej Miciński, który zamieszkiwał na terenie gminy Kraków w domu pod nr. 269⁵⁹.

W spisie realności Krakowa wraz z przedmieściami z lat 1807–1808 dołączonym do *Planu Senackiego* Ignacego Enderle z lat 1802–1805 jako właścicielka drewnianego domu pod nr. 269 wraz z obszernym podwórzem (190 sążnie kw. = 683,43 m kw.) i ogrodem (303 sążnie kw. = 1089,89 m kw.) odnotowana jest Franciszka Micińska (żona zmarłego 14 grudnia 1808 roku Jana, matka Karola i babka Andrzeja

Jana). Działka Micińskich znajdowała się w pobliżu drogi prowadzącej do klasztoru Norbertanek⁶⁰. Zgodnie z przerysem *Planu Senackiego* na siatkę pomiaru z około 1959 roku, realność znajdowała się w sąsiedztwie późniejszego zjazdu z mostu Dębnickiego w aleję Krasieńskiego, gdzie dziś stoi rzeźba Konika zwierzynieckiego, co można uznać za ciekawy zbieg okoliczności, jeżeli założymy, że w pierwszej połowie XIX wieku to właśnie tutaj, w domu Micińskich, odbywały się przygotowania do tradycyjnego pochodu⁶¹. W czasach Wolnego Miasta Krakowa był to jeden z ostatnich domów przed rogatką zwierzyniecką i należał do IX gminy miejskiej na Piasku⁶². Nieruchomość była położona między ówczesną ulicą Zwierzyniecką i Wygodą. Nazwą Wygodą określano też całe przedmieście położone za tzw. spalonym mostem na

⁵⁹ *Ibidem*, s. 171–173; zob. Gawęłek Franciszek: *Konik zwierzyniecki...*, s. 126; Bujak Jan, Pilichowska Bogdana: *Lajkonik – dzieje i przemiany krakowskiego zwyczaju ludowego*. „Zeszyty Naukowe UJ. Prace Etnograficzne” 1986, z. 21, s. 14–15; Szoka Andrzej Iwo: *Lajkonik...*, s. 46–47.

⁶⁰ *Plan miasta Krakowa Ignacego Enderle z lat (1802–1805) 1807–1808 tak zwany senacki wraz z wykazem realności miasta z początku XIX wieku*. Wyd. Henryk Münch. Kraków 1959, s. 34; LIII. Plan ten służył w okresie Wolnego Miasta Krakowa jako plan katastralny

miasta, zob. Holewiński Mirosław: *Infrastruktura Twierdzy Kraków w świetle wojskowej dokumentacji kartograficznej z końca XIX wieku*. „Teki Urbanistyki i Architektury” 1997, t. 29, s. 17–34.

⁶¹ *Plan miasta Krakowa Ignacego Enderle...*, sekcja 48.

⁶² Sikorski Rudolf: *Kraków w roku 1900 oraz jego podział administracyjny w ciągu XIX stulecia*. Kraków 1904, s. 5. Gmina IX (Nowy Świat z Rybakami) wraz z Półwsiem, Zwierzyniecem, Czarną Wsią i Błoniami po reformie w 1838 r. stała się częścią tego samego IV cyrkułu administrowanego przez Dyрекcję Policji.



Zabudowa fortyfikacji twierdzy Kraków na dawnym przedmieściu Wygoda. *Plan von Krakau mit Podgorze und der nächsten Umgebung*. Wyd. Hermann Engel. Wien 1847; w zbiorach BN, sygn. ZZK 1 276

Rudawie (młynówce)⁶³. Z względu na położenie był to teren narażony na wylewy Wisły, o czym świadczy wykaz strat wyrządzonych przez powódź i zapomóg wypłaconych przez Bank Miłosierdzia i z budżetu Wolnego Miasta Krakowa dla większości sąsiadów Micińskich w kwietniu 1845 roku⁶⁴.

W 1823 roku rozpoczął działalność Komitet Hipoteczny w Senacie Rządzącym, którego oficjalnym celem było zabezpieczenie praw skarbowych i funduszy instytucji publicznych na terenie Wolnego Miasta Krakowa⁶⁵. Plenipotent Komisji Hipotecznej dokonywał przeglądu dziedzicznych praw do nieruchomości. W przypadku domu nr 269 położonego w gminie miejskiej IX, którego właścicielem był Karol Miciński, przeanalizowano przywilej rektorski z 1773 roku. Zgodnie z decyzją Senatu Rządzącego z 23 września 1823 roku, podpisaną przez Wodzickiego, przywilej został potwierdzony, lecz z zastrzeżeniem, że właściciele browaru i szynku wchodzących w skład zabudowań nie mają prawa do fabrykacji i wyszynku trunków, o ile wcześniej nie uzyskają osobistego konsensu od władz na tego rodzaju działalność. Decyzją Senatu zniesiono przywilej Uniwersytetu wolnego składu drzewa na działce Micińskich, jednak w związku z tym czynsz roczny ziemny został podwyższony z 30 na 36 złp, Micińscy mieli odprowadzać daninę do kasy miasta Krakowa, która miała być następnie przekazana funduszowi uniwersyteckiemu. Podtrzymano również zakaz dzielenia, sprzedaży, zamiany i odrywania części tej

realności przez jej posesorów. Tym razem jednak zgodę na takie działania miały wydać władze Wolnego Miasta Krakowa⁶⁶.

⁶³ Nr 269 tego domu notowany w salwatorskich księgach stanu cywilnego od 1798 r. Do 1805 r. dom jest lokalizowany na miejscu zwanym Królewsczyzną (*Fundus Regalis*). Nazwa Wygoda pojawia się około 1815 r. Obszar ten jednak, chociaż położony już formalnie w innej gminie, w księgach metrykalnych obejmowany jest razem z Półwsiem, zob. ANS, *Liber mortuorum Ecclesia Parochialis Zverinecensis ad die 1me Ianuarii (1797–1815)*, k. nlb.

⁶⁴ ANK, Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, fasc. 75. *Wypadki*, sygn. 29/200/0/4.1.4/396, k. 973, 977. Co ciekawe, w wykazie poszkodowanych właścicieli nie ma Micińskich, ale ich sąsiedzi „za płotu” Rupniewscy (dom nr 270) ponieśli straty wynoszące 500 złp. Otrzymane odszkodowanie wyniosło zaledwie 34 złp.

⁶⁵ „Gazeta Krakowska” 1824, nr 23, z 21 marca, s. 269–270.

⁶⁶ ANK, [Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego Jan Rygalski poświadczają...], k. nlb. Karol Miciński musiał też uregulować zaległość z tytułu czynszu ziemnego za lata 1809–1823 w kwocie 407 złp 15 groszy, którą to kwotę przynajmniej w większej części już 1823 r. uregulował; ANK, Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, *Akta poszczególnych obiektów hipotecznych*, Piasek nr 155–400: browarek, szynkownia i dom pod nr 269 za Rudawą na Półwsiu ku Zwierzyni, sygn. 29/200/0/7.5/1329, s. nlb.

Zgodnie z projektem Tomasza Majewskiego (1810–1856) i Karola Kremera (1812–1860), wykonanymi na zlecenie Wydziału Budownictwa WMK w 1844 roku, przedmieście Wygoda miało zostać uporządkowane. Zaplanowano przede wszystkim ulicę biegnącą od Wisły w kierunku północnym (mniej więcej zgodnie z przebiegiem dzisiejszej alei Krasińskiego), ulica Zwierzyniecka miała otrzymać trotuar, a także zejścia na wiślany brzeg⁶⁷. Nic nie wiadomo o realizacji tych planów⁶⁸. Wkrótce jednak teren ten spotkał zupełnie odmienny los. Po inkorporacji Wolnego Miasta Krakowa do monarchii austro-węgierskiej w 1846 roku rozpoczął się proces opracowywania i realizacji koncepcji twierdzy Kraków. W 1856 roku powstał plan rozbudowy twierdzy, obejmujący ciągły pas zwartych obwałowań rdzenia twierdzy z licznymi przyległymi artyleryjskimi fortami reńskimi, autorstwa płk. Juliusa Corneliusa Würmba. Po zachodniej stronie miasta wał fortyfikacyjny wytyczono zgodnie z późniejszym przebiegiem Alei Trzech Wieszców. Fortyfikacje dochodziły do Wisły, gdzie znajdował się dom Micińskich⁶⁹. Zgodnie z zapisami w operatach do katastru galicyjskiego z 1862 roku, nieruchomości Andrzeja Jan Micińskiego (działki te posiadają numery katastralne 1949, 1950, 1951, a budynki 1665, 1655), podobnie jak około 20 innych nieruchomości w sąsiedztwie stały się własnością wojska⁷⁰. Nie jest jasne, w którym roku skarb wojskowy przejął nieruchomość pod nr. 269. Jeszcze w 1857 roku syn Andrzeja Jana, Jan Władysław (1846–1874), podawał w szkole muzycznej ten adres jako miejsce swojego zamieszkania przy rodzicach⁷¹. Nieruchomość ta w wyniku nowego podziału administracyjnego Krakowa i renumeracji domów otrzymała numer porządkowy 80. W spisie ulic Krakowa z 1880 roku jest ona oznaczona jako własność c.k. skarbu wojskowego i określona jako Szańce⁷².

Warto przyrzeć się również drugiej linii zwierzynieckich Micińskich. Stanisław Szymon Miciński z Elżbietą Kozłowską mieli dziesięcioro dzieci. Z potomków męskich wiadomo tylko o jednym synu, który dożył wieku dorosłego, Jakubie Janie Stanisławie Micińskim (1776–1827). Z zawodu był on rzeźnikiem⁷³. Ożeniony z pochodzącą z włoczkowskiej rodziny Józefą Guleńską (1782–1847), miał z nią dwanaścioro dzieci. Wśród nich syna Wincentego (1812–1853), który poszedł w ślady ojca i również został rzeźnikiem. Drugi syn, Adam Józef Miciński (1815–1864), został murarzem⁷⁴. Być może zajmował się też uprawą roli, o czym świadczy jego udział w loterii bydła, machin, narzędzi rolniczych i innych przedmiotów zakupionych przez Towarzystwo Rolnicze Krakowskie, w której wygrał pług styryjski⁷⁵. Adam Józef Miciński dał początek linii rodziny, która na przełomie XIX i XX wieku przeniosła się na Dębniki. Z kolei siostra wspomnianego Jakuba Micińskiego, Julianna Agnieszka (1774–1836), wyszła za mąż za Walentego Kochanowskiego (1757–1819), obywatela Krakowa i w czasach Wolnego Miasta wójta gminy IX⁷⁶. Jednym z ich wnuków był krakowski malarz realista Roman Kochanowski (1857–1945). Do około 1808 roku rodzina Stanisława Szymona mieszkała bardzo blisko swojego kuzynostwa w domu pod nr. 272. Znajdował się on już jednak poza Krakowem, na terenie gminy Półwsie⁷⁷. Należy zwrócić uwagę na fakt, że obie linie rodziny utrzymywały ze sobą bliski kontakt. W latach pięćdziesiątych XIX wieku bliscy Andrzeja Jana opuścili stary dom i przenieśli się na Półwsie Zwierzynieckie do domu pod nr. 12. Nieruchomość, zgodnie z informacją w operatach katastralnych, przeszła na własność syna Andrzeja Jana, Teofila Józefa (1828–1895), po rodzinie żony jego dziadka, Karola Micińskiego, Pasamończykach vel

⁶⁷ ANK, Majewski Tomasz, Kremer Karol, *Plan upiększenia...*

⁶⁸ Na planie Krakowa z 1847 r. autorstwa Alexandra Kocziczki nie ma śladu po tej inwestycji, zob. Biblioteka Narodowa (dalej cyt. BN), *Plan von Krakau mit Podgorze und der nächsten Umgebung*. Wyd. Hermann Engel. Wien 1847, sygn. ZZK 1 276.

⁶⁹ Hołewiński Mirosław: *Infrastruktura Twierdzy Kraków...*, s. 18, 24–25. Dawna działka Micińskich (o numerze katastralnym 1949) przylegała około 1898 r. bezpośrednio do zabudowań fortyfikacyjnych, zob. ANK, *Akta miasta Krakowa. Wisła – regulacja między rogatką Zwierzyniecką a mostem Franciszka Józefa. Plan sytuacyjny gruntów miejskich położonych nad brzegiem Wisły, 16 marca 1898 r.*, sygn. 29/33/0/3.2.3/Kr 8643, k. 167. W pobliżu w 1864 r. powstał w rejonie ulic Morawskiego, Syrokomli i Dunin-Wąsowicza bastion I Zwierzyniecki, zob. Łukasik Henryk, Turowicz Andrzej: *Twierdza Kraków – znana i nieznaną, część III*. Międzyzdroje–Kraków 2002, s. 83. Zabudowę tego obszaru obrazuje wydany w Wiedniu w 1885 r. *Plan von Krakau*. BN, sygn. ZZK 1 277.

⁷⁰ ANK, *Kataster galicyjski, Wykaz przyjętych zmian podatku gruntowego w gminie podatkowej Kraków w roku 1859, 1861, 1862...*, sygn. K Krak op 71, fasc. 7, k. 1242–1243.

⁷¹ Andrzej Jan Miciński odnotowany jest jako właściciel domu nr 269 i zamieszkuje tam wraz z rodziną w czasie przeprowadzania spisu ludności w 1847 r., zob. ANK, *Spis ludności miasta Krakowa z r. 1850*, sygn. 29/84/0/1/19, k. 469. Operaty do Katastru gali-

cyjskiego z 1848 r. wykazują Andrzeja Micińskiego jako właściciela domu nr 269, zob. ANK, *Kataster galicyjski, Kopia protokołu parcel budowlanych gminy Kraków*, sygn. K Krak op 71, fasc. 3, k. 224–225; *Księga alfabetyczna uczniów*, sygn. 29/485/0/4/88, k. 418–419.

⁷² Zob. Sikorski Rudolf: *Kraków w roku 1900...*, s. 8; Nowolecki Aleksander: *Wykaz ulic, placów, kościołów i domów miasta Krakowa i Podgórze ułożony na podstawie ksiąg hipotecznych i urzędowych źródeł, uzupełniony historycznymi objaśnieniami*. Kraków 1880, s. 157.

⁷³ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszego Salwatora na Zwierzynicy, Liber mortuorum...* [1814–1840], mf. 5-418, akt zgonu z 21 kwietnia 1816 r., k. 5; akt zgonu z 23 czerwca 1818 r., k. 9; akt zgonu z 30 września 1827 r., k. 29.

⁷⁴ ANS, *Liber Defunctorum Ecclesia parochialis S.Salvatoris in Zwierzyniec, Tomus VII*, k. 38; ANK, *Spis ludności Półwsie Zwierzynieckie 1870*, sygn. 29/94/9.

⁷⁵ „Czas” 1860, nr 143, z 24 czerwca, s. 3 (nagroda nr 79).

⁷⁶ ANS, *Liber Copulatorum pro tota parochia ab anno 1797*, akt ślubu z 21 maja 1806 r., k. 18; ANK, *Akta Zejścia Parafii S. Szczepana w Krakowie na Piasku stojącej na Rok 1819*, sygn. 29/373/0/-123, akt zgonu nr 136/1819, k. 65–66.

⁷⁷ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszego Salwatora na Zwierzynicy, Liber mortuorum...* [1802–1819], mf. 5-417, akt zgonu z 2 marca 1808 r., k. 50; *Plan miasta Krakowa Ignacego Enderle...*, s. 34.

Pasamonikach⁷⁸. Wkrótce zamieszkała tam również rodzina Adama Józefa Micińskiego, a Teofil Miciński został ojcem chrzestnym jego córki Julii (zm. 1857)⁷⁹.

W 1859 roku doszło do kolejnego przeniesienia gniazda rodzinnego. Dom pod nr. 12 na Półwsiu został wystawiony na sprzedaż⁸⁰. Teofil Miciński przeprowadził się z rodziną do murowanego domu z ogrodem, który znajdował się na Półwsiu pod nr. 29⁸¹. To miejsce rodzina zamieszkiwała do początku wieku XX wieku, gdzie w przydomowym ogrodzie każdego roku miały miejsce przygotowania Konika zwierzynieckiego i jego orszaku do dorocznego pochodu. Tutaj Stanisław Wyspiański (1869–1907) oglądał po raz pierwszy w oktawę Bożego Ciała 1904 roku Lajkonika ubranego w zaprojektowany przez siebie strój⁸². Ulice prowadzące do ogrodu Micińskich otrzymały nazwę Włóczków (posiadłość rodziny w 1910 roku znajdowała się pod nr. 4) i Tatarska⁸³. Oprócz domu pod nr. 29 Teofil Miciński około 1870 roku był właścicielem jeszcze dwóch innych kamienic na Półwsiu (o numerach porządkowych 41 i 44), w których zamieszkiwali członkowie jego rodziny i inni lokatorzy⁸⁴. Na Półwsiu w kamienicy pod nr. 31 zamieszkiwał również w tym samym czasie brat Teofila, Piotr Miciński (ur. 1830), który z zawodu był krawcem⁸⁵. Ciekawostką jest fakt, że był on jedynym znanym członkiem rodziny, który w XIX wieku służył w wojsku. W marcu 1852 roku został powołany do 3 pułku ułanów arcyksięcia Karola (k.u.k. Ulanenregiment Erzherzog Carl Nr. 3)⁸⁶. Po zakończeniu służby powrócił szczęśliwie w rodzinne strony.

Należy zauważyć, że piecza nad tradycją pochodu Konika zwierzynieckiego znalazła się w rękach rodziny uzdolnionej artystycznie i muzycznie. Synowie Andrzeja Jana, wspomniani Teofil Józef i jego brat Marceli Antoni (1836–1885), byli wykształconymi muzykami. Teofil Józef Miciński, po ukończeniu w wieku 12 lat szkoły parafialnej na Zwierzynku uczył się w latach 1840–1849 w Instytucie Technicznym w Krakowie, gdzie



Prawdopodobnie Teofil Miciński ze swoją matką Salomeą z Bondasiewiczów, przed 1876, fot. Szymon Balicer; w archiwum rodzinnym Jacka Golańskiego

ukończył kurs podstawowy (lekcje w tym okresie odbywały się siedzibie Instytutu w bursie Zyzyniusza [bursa Sisiniusza] przy ulicy Gołębiej), a następnie szkołę muzyczną (przeniesioną

⁷⁸ ANK, *Kataster galicyjski, Duplicat Alphabetisches Verzeichniss der Gemeinde Zwierzyniec*, sygn. K Krak op 181, 1041 (numery katastralne działek 1649, 1652 i domu 180). Żona Karola Micińskiego, Marianna Pasamończykowa, była córką stolarza Błażeja Pasamończyka (1751–1814), który był rodem z Dąbia w parafii Wojkowice Kościelne pod Siewierzem, zob. AACz, *Metrica Sacramenti Baptismi*, akt chrztu, parafia Wojkowice Kościelne z 2 lutego 1751 r., sygn. KM 1181, k. 34; ANS, *Liber mortuorum...* [1814–1840], akt zgonu z 23 października 1814 r.

⁷⁹ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszego Salwatora na Zwierzynku, Liber Natorum et Baptisatorum Parochiae Zwierzyniec pro anno 1857*, sygn. 29/334/0/1/320, k. 5; ANS, *Liber Defunctorum...*, k. 38. Od około 1810 do 1857 r. pojawiają się różne numery porządkowe domów zamieszkiwanych za potomków Stanisława Szymona Micińskiego na Półwsiu: 10, 31, 33, 38.

⁸⁰ „Czas” 1859, nr 138, z 17 czerwca, s. 4.

⁸¹ 21 lutego 1861 r. urodziła się tam jego córka, Florentyna Eleonora, ANS, *Akta stanu cywilnego Parafii Najświętszego Salwatora na Zwierzynku*, akt urodzenia nr 6/1861. Rodzina Adama Józefa przeniosła się z kolei do domu Tomasza Zuchowicza nr 14 na Półwsiu, zob. ANK, *Spis ludności Półwsie...*, k. nlb.

⁸² *Listy Stanisława Wyspiańskiego do Adama Chmiela*. „Miesięcznik Literacki i Artystyczny” 1911, nr 2, s. 241.

⁸³ ANK, *Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910*, Dz. XII – Półwsie..., k. 244–245. Opis nieruchomości znajduje się w ogłoszeniu sprzedaży z 1864 r. Najwidoczniej ostatecznie kupca na dom nie znaleziono, zob. „Czas” 1864, nr 107, z 9 czerwca, s. 4. Nazwa ulicy pojawiła się już przed przyłączeniem Półwsia do Krakowa, zob. *Stefana Mikulskiego Wielka Księga Adresowa Stoł. król. miasta Krakowa, Stoł. król. miasta Lwowa, Król. woln. miasta Podgórze*. Red. Stefan Mikulski, Józef Knapik. R. 5. Kraków 1909, s. 105.

⁸⁴ ANK, *Spis ludności Półwsie...*, domy pod numerami 41 i 44, k. nlb.

⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁶ ANK, *Spis ludności miasta Krakowa z r. 1850*, sygn. 29/84/0/1/19, k. 469. Dziękuję za podanie poniższych wiadomości dr. Wacławowi Szczepanikowi: „Pułk miał garnizony pokojowe w 1851 roku w Himbergu, w 1853 roku w Maburgu, a później w Baden, w 1854 r. w Bukareszcie, co nie znaczy bynajmniej, że wszystkie pododdziały tam stacjonowały. Dodatkowo jego oddział zapasowy (depot) w latach 1852–1854 stacjonował w Sądowej Wiszni”, zob. Wrede Alphons Freiherr von: *Geschichte der k. und k. Wehrmacht*. Bd. 3, Teil 1. Wien 1901, S. 329–331.



Magdalena Micińska, fotografia z albumu ofiarowanego Michałowi Bałuckiemu przez aktorów warszawskich, ok. 1884, fot. Karoli & Pusch Fotografia Teatrów Rządowych w Warszawie; w zbiorach MHK, nr inw. MHK-Fs2800/VI/10

w 1848 roku do Collegium Minus)⁸⁷. Po pierwszym roku nauki w 1841 roku został nagrodzony za „chwalebne obyczaje i celującą pilność” i w obecności władz rządowych i edukacyjnych odebrał świadectwo za swoje wyniki w nauce⁸⁸. W szkole muzycznej uczył się gry na instrumentach dętych i smyczkowych⁸⁹. Tam poznał również swoją przyszłą żonę, Kunegundę Osmańską (1830–1864), która uczęszczała w latach 1849–1852 na kurs śpiewu orantycznego⁹⁰. Młodszy brat Teofila, Marcelei, uczył się w tej samej szkole w latach 1846–1857⁹¹. On również szkolił się w grze na instrumentach smyczkowych i dętych (waltornia), a także w śpiewie kościelnym⁹². Po ukończeniu szkoły Teofil Miciński znalazł zatrudnienie w kościele katedralnym na Wawelu, gdzie do 1866 roku pełnił funkcję kantora i muzyka w orkiestrze katedralnej. Jak sam wspominał, z orkiestrą katedralną związany był od najmłodszych lat (być może dzięki swojemu ojcu, o którym wiemy, że reperował instrument na zlecenie kapituły). Rozstał się jednak z tą posadą na własną prośbę w wyniku nieporozumień z księdzem prefektem muzyki⁹³. Marcelei Miciński został natomiast organistą w parafii salwatorskiej⁹⁴. To jednak nie wszyscy uzdolnieni artystycznie członkowie zwierzynieckich Micińskich.

Rodzeństwo Teofila i Marcelego rozpoczęło karierę aktorską. Być może na wybór tego rodzaju karier miały wpływ tradycje aktorskie w rodzinie matki rodzeństwa, żony Andrzeja Jana, Salomei z Bondasiewiczów (1808–1876) z Dobczyc⁹⁵. Aktorkami i śpiewaczkami zostały córki Andrzeja i Salomei, Maria (1832–1872) oraz Magdalena Karolina (1839–1923). Pierwsza zadebiutowała w teatrze krakowskim w 1854 roku i występowała w Krakowie do 1858 roku. Prawdopodobnie w 1856 roku wzięła udział w występach wyjazdowych w Wiedniu. Następnie występowała we Lwowie i prawdopodobnie w Żyтомierzu (lata 1858–1860). W latach 1860–1865 ponownie związała się z teatrem krakowskim, a następnie w latach 1865–1871 z lubelskim zespołem Pawła Ratajewicza (1818–1885)⁹⁶. Grała m.in. Basię

⁸⁷ ANK, *Wyższa Szkoła Przemysłowa w Krakowie, Wpisy uczniów i studentów* [1836–1847], sygn. 29/485/0/4/86, k. 208–209; *Wyższa Szkoła Przemysłowa w Krakowie, Księga alfabetyczna uczniów* [1852–1858], sygn. 29/485/0/4/88, k. 8–9, 42–43; *Wyższa Szkoła Przemysłowa w Krakowie, Lista uczniów obejmująca postęпки nauk* [1841/1842], sygn. 29/485/0/6/104, k. 24–25; zob. Ręgorowicz Ludwik: *Historia Instytutu Technicznego w Krakowie*. Kraków 1913, s. 176–178; Dutkova Renata: *Szkolnictwo średnie Krakowa w pierwszej połowie XIX w. (1801–1846)*. Wrocław 1976, s. 41.

⁸⁸ Archiwum rodzinne Jacka Golańskiego, Zaświadczenie wystawione przez Ludwika Kosickiego, dyrektora Instytutu Technicznego, 14 października 1841 r.

⁸⁹ Postępy robił w nauce gry na instrumentach smyczkowych, z dętymi radził sobie nieco gorzej, zob. ANK, *Wyższa Szkoła Przemysłowa w Krakowie. Raporty i sprawozdania o postępkach uczniów* [1835/1836, 1843–1856], sygn. 29/485/0/5/101, k. 159, 191, 193; *Wyższa Szkoła Przemysłowa w Krakowie, Księga klasyfikacji uczniów Techniki* [1834–1849], sygn. 29/485/0/6/105, k. 173, 189, 214.

⁹⁰ ANK, *Księga alfabetyczna...*, k. 80–81, 148–149; *Raporty i sprawozdania o postępkach uczniów*, sygn. 29/485/0/5/101, k. 254–255.

⁹¹ ANK, *Księga alfabetyczna...*, k. 12–13, 42–43, 72–73, 164–165, 234–235, 364–365.

⁹² ANK, *Księga klasyfikacji uczniów Techniki...*, k. 157, 173, 189, 212; *Raporty i sprawozdania o postępkach...*, k. 157, 159, 161, 191, 195, 203, 205, 243, 343.

⁹³ AKKK, *Akta Katedry Krakowskiej*, sygn. A.Cath. 1947, k. nlb; Archiwum rodzinne Jacka Golańskiego, Oświadczenie ks. Jana Pietrzykowskiego o przyjęciu przez Prokuratorię Kapituły Katedralnej Krakowskiej rezygnacji Teofila Micińskiego z posady kustosa katedry i posady w orkiestrze katedralnej, 31 marca 1866 r.

⁹⁴ W czasie świąt wielkanocnych 1876 r. krakowski „Czas” komplementował jego muzykę towarzyszącą liturgii do Najświętszej Marii Panny w Emaus i wykonanie mszy z repertuaru Antona Diabelliego (1781–1858) w niedzielę Zmartwychwstania, zob. „Czas” 1876, nr 80, z 19 kwietnia, s. 2.

⁹⁵ Była córką organisty Jana Bondasiewicza i Barbary z Paszków. Jej bratem był śpiewak, chórzysta Leon Maciej (1802–1854), a siostrą aktorka i śpiewaczka Teresa Bondasiewicz, zob. *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*. Oprac. Czachowska Jadwiga, red. Zbigniew Raszewski, zebrał Stanisław Dąbrowski. Warszawa 1973, s. 54–55.

⁹⁶ Odbitka portretowej fotografii Marii Micińskiej widoczna jest na tableau złożonym z 41 portretów członków zespołu Pawła Ratajewicza, które подарowano mu w dniu jego imienin 22 marca 1868 r., BN, Karol Gebethner, *Pawłowi Ratajewiczowi w dniu Jego imienin*, sygn. F45013.



Maria Micińska, fotografia z albumu pamiątkowego ofiarowanego dyrektorowi Adamowi Miłaszewskiemu przez aktorów lwowskich w dniu imienin, 24 grudnia 1864 r.; w zbiorach MHK, nr inw. MHK-Fs3222/VI/22

w *Krakowiakach i Góralach*, *Zosię w Łobzowianach* i *Marysię w Chłopach arystokratów*⁹⁷. Magdalena Micińska karierę śpiewaczki operowej i aktorki zdecydowała się rozpocząć w Warszawie, gdzie ukończyła szkołę śpiewu Quattraniego. W 1858 roku weszła do zespołu Warszawskich Teatrów Rządowych. Początkowo grała drobne partie w operach i operetkach, m.in. Juno w *Orfeuszu w piekle*. Od 1870 roku związała się z zespołem dramatycznym WTR. Grała głównie role charakterystyczne: Panią Jowialską w *Panu Jowialskim*, Ciaputkiewiczową w *Grubych rybach*, Kazię w *Oknie na pierwszym piętrze*, Rozalię w *Safandulach*, Wiercińską w *Wicku i Wacku*. W 1893 roku występowała gościnnie we Lwowie. W 1912 roku przeszła na emeryturę, ale sporadycznie pojawiała się na scenie jeszcze do 1919 roku⁹⁸. W życiu prywatnym związała się z warszawskim aktorem i śpiewakiem Alojzym Stolpem (młodszy) (1818–1876)⁹⁹. Prawdopodobnie z tego związku pochodziła córka Magdaleny, Marianna Micińska (1876–1896), która zginęła tragicznie w wieku 19 lat, wypadając w ataku gorączki z okna plockiego szpitala¹⁰⁰. Mimo młodego wieku zdążyła rozpocząć karierę aktorską. W 1891 roku debiutowała w Teatrze Rozmaitości w Warszawie w roli Adrianny (*Pożar w klasztorze*). Została następnie zaangażowana przez WTR i występowała tam do 1895 roku. Gościnnie w 1893 roku grała we Lwowie i Radomiu,



Podobizna aktorki Łucji Micińskiej; w archiwum rodzinnym Elżbiety i Krzysztofa Malinowskich

m.in. w roli Róży w *Pierwszym balu*. U kresu życia związała się z teatrem w Płocku, gdzie wcieliła się w Helenkę (*Pan Damazy*) i Małgorzatę (*Safandulę*)¹⁰¹.

Aktorem został również młodszy z rodzeństwa, wspomniany wyżej Jan Władysław. Za sprawą rodziców poszedł początkowo śladem starszych braci, rozpoczynając w 1857 roku naukę w szkole muzycznej przy Instytucie Technicznym w Krakowie¹⁰². W latach 1864–1868 był zaangażowany w teatrze krakowskim, gdzie grywał mniejsze i charakterystyczne role. W 1865 roku wcielił się w Twardosza w *Dożywociu* Fredry. Zebrał jednak nieprzychylnie opinie krytyki¹⁰³. Z podobną oceną prasy spotkały się jego występy w sezonie 1866/1867 jako grabarza w *Hamlecie* Szekspira i w 1867/1868 jako Okellya w *Marii Stuart* Schillera, gdy występował na scenie obok Heleny Modrzejewskiej (1840–1909) i Antoniny

⁹⁷ *Słownik biograficzny teatru...*, s. 438.

⁹⁸ *Loc. cit.*

⁹⁹ *PSB: Stolpe Alojzy młodszy (1818–1876)*. Hasło oprac. Barbara Chmara-Żaczekiewicz. T. 44. Kraków 2006–2007, s. 81.

¹⁰⁰ „Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1896, nr 5, s. 57.

¹⁰¹ *Słownik biograficzny teatru...*, s. 438.

¹⁰² Księgi Instytutu wskazują, że rozpoczął naukę w wieku 8 lat od drugiego roku w 1855 r., zob. ANK, *Księga alfabetyczna...*, k. 364–365, 418–419.

¹⁰³ „Czas” 1865, nr 262, z 16 listopada, s. 3.



Nominacja dla Teofila Micińskiego na naczelnika Sekcji 10. Okręgu IV, 11 grudnia 1863 r.; w archiwum rodzinnym Jacka Golańskiego

Hoffmann (1842–1897)¹⁰⁴. Prawdopodobnie dzięki swojej starszej siostrze Marii otrzymał angaż w lubelskim zespole teatralnym Ratajewicza w sezonie 1868/1869 i 1869/1870, gdzie doceniono jego talent wokalny¹⁰⁵. W 1869 roku w Lublinie poślubił śpiewaczkę operową i aktorkę Łucję Justynę z Szumskich (1848–1914), z którą miał syna Karola Micińskiego (1869–1903) oraz córkę Mariannę (1872–1909).

Jan związał się następnie z zespołem Anastazego Trapszy (1832–1898), z którym występował w Kaliszu do 1874 roku. Grał przede wszystkim role epizodyczne: Posła w *Mazepie*, sługę w *Balladynie*, Bernarda w *Hamlecie*, Konrada w *Wiele*

Zakład ogrodniczy T. Micińskiego w Krakowie,

rogatka Zwierzyniecka Nr. 29,
przygotowawszy znaczny zapas wysadków kwiatowych i jarzynowych na maj, róż pnionych i krzaczastych, kwiatów cebulkowych różnego gatunku, oraz dobór kwiatów wazonikowych, szczególnie bogatą kolekcję pelargonij angielskich wielokwiatowych w stu odmianach; dostarcza bukiety, wieńce ślubne i pośmiertne według najnowszej mody z kwiatów świeżych lub zasuszanych; podejmuje się wszelkich robót ogrodowych po cenach jaknajumiarkowańszych, polecając się Szanownej Publiczności.
Zamówienia na prowincję uskutecznią jaknajspieszniej za zaliczką pocztową. (1092-5-6)

Ogłoszenie zakładu ogrodniczego Teofila Micińskiego w „Czasie” z 30 kwietnia 1887, nr 98, s. 4

balasu o nic, Nikitę w *Zamku w Czorsztynie*. Jego syn, Karol Miciński, był zarówno aktorem, śpiewakiem, jak i tancerzem. Karierę rozpoczął młodo od koncertów w Radomiu (1888–1889). W okresie 1897–1899 należał do zespołu Czesława Janowskiego (1856–1918). W 1901 roku i sezonie 1902/1903 występował w Lublinie. Grał głównie role charakterystyczne: Filusińskiego (*Nowy Dziennik*), Jojnego (*Malka Szwarcenkopff*), Bobberleya (*Ciotka Karola*)¹⁰⁶. Z kolei córka Marianna wyszła za Gustawa Grzybowskiego (1870–1926), właściciela Towarzystwa Firmowo-Komandytowego Gustaw Grzybowski i S-ka oraz wydawcę warszawskiej „Gazety Nowej” (od października 1917 roku), przekształconej potem w „Gazetę Polską”¹⁰⁷. Ich syn, Zdzisław Grzybowski (1900–1942), był porucznikiem Wojska Polskiego¹⁰⁸.

Do tej listy aktorów, śpiewaków i tancerzy wśród Micińskich można jeszcze dodać Adama Józefa Micińskiego. Nie był on wykształconym artystą, lecz w księgach parafialnych kościoła Najświętszego Salwatora określany jest on również jako muzyk¹⁰⁹. Nie ma w tym nic dziwnego, jeżeli pamiętamy, że wśród członków orszaku Lajkonika większość stanowili zwierzynieccy murarze, ludzie często uzdolnieni pod względem wykonywania dzieł sztuki ludowej, tańca i gry na instrumentach muzycznych. Kontynuowali oni w ten sposób tradycje muzyczne włóczków krakowskich, którzy w 1791 roku nazywani byli przeźmiemczo „cechem muzykantów”¹¹⁰. Patrząc na kariery aktorskie i muzyczne członków rodziny Micińskich, nale-

¹⁰⁴ „Czas” 1867, nr 12, z 15 stycznia, s. 3; nr 272, z 26 listopada, s. 3.

¹⁰⁵ „Kurjer Warszawski” z 1870, nr 70, z 31 marca, s. 5.

¹⁰⁶ *Słownik biograficzny teatru...*, s. 438.

¹⁰⁷ W 1920 r. Gustaw Grzybowski był też właścicielem Towarzystwa Przemysłowo-Handlowego Neo-Sarmatia, który założył w Warszawie Agencję Telegraficzną Wschód. Na mocy poufnego porozumienia Neo-Sarmatia zobowiązała się do rozpowszechniania informacji przygotowanych przez Oddział II NDWP. Oddział II wykorzystał również Towarzystwo Przemysłowo-Handlowe do zorganizowania zakonspirowanych placówek Biura Wywiadowczego w Pińsku oraz Równem, zob. Godziejmba: „Dwójka” kontra bolszewicy (3) [online]. 26 października 2012 [dostęp 13 listopada 2018]. Dostępny w internecie: <http://blogpress.pl/node/14765>.

¹⁰⁸ Dziękuję za te informacje rodzinie Zdzisława Grzybowskiego, Państwu Elżbiecie i Krzysztofowi Malinowskim.

¹⁰⁹ Zawód *musicus* podano w przypadku Adama Józefa Micińskiego w przypadku aktu jego zaślubin z Katarzyną Kalecińską 17 listopada 1850 r., zob. ANS, *Księga zaślubionych w Parafii Najświętszego Salwatora na Zwierzynku od 1848 roku*, k. 19.

¹¹⁰ W piśmie z 1 lipca 1791 r. niejaki Antoni Żuławiński uskarżał się do Komisji Cywilno-Wojskowej: „na niesłuszne wydzierstwo włóczków”, których określa jako „cech jakiś z muzykantami”, zob. ANK, [Akta cechu włóczków. Handel drzewem], sygn. 29/33/0/1.61/3162, k. 111. Sebastian Kulisiewicz, który pełnił w kongregacji włóczków urząd pisarza stołowego od 1784 r. do końca jej istnienia, był jednocześnie członkiem krakowskiego cechu muzykantów, zob. BPAU i PAN, rkps 1229.



Teofil Miciński i Waleria z Limanowskich z córkami, ok. 1878, fot. Walery Rzewuski; w archiwum rodzinnym Jacka Golańskiego

ży rozważyć, czy ich wykształcenie i praktyka zawodowa nie wpłynęły do pewnego stopnia na kształt obrzędu Lajkonika i czy zachował on rzeczywiście pierwotny, ludowy charakter¹¹¹.

Istotnym do odnotowania faktem jest zaangażowanie Teofila Micińskiego, obywatela Półwsia, w sprawy społeczne i narodowe. W okresie powstania styczniowego 11 grudnia 1863 roku decyzją Naczelnika miasta Krakowa z ramienia Rządu Narodowego został mianowany Naczelnikiem sekcji 10. Okręgu IV. Do jego obowiązków należał prawdopodobnie odbiór kwitów i wpływów z podatku narodowego i innych wpłat, oddawanie tychże naczelnikowi oraz śledzenie nastrojów w mieście¹¹². W marcu 1866 roku Teofil Miciński porzucił posadę kantora i muzyka w orkiestrze katedralnej i prawdopodobnie wówczas zaczął utrzymywać się z prowadzenia zakładu ogrodniczego na Półwsiu. W jego ofercie

¹¹¹ Problem ten przedstawiam w innym miejscu: Szoka Andrzej Iwo: *Pochód Lajkonika. Między tradycją a kreacją*. W: *Niematerialne dziedzictwo miasta. Muzealizacja, ochrona, edukacja*. Red. Magdalena Kwiecińska. Kraków 2016, s. 264–266.

¹¹² Archiwum rodzinne Jacka Golańskiego, Nominacja dla Teofila Micińskiego na naczelnika Sekcji 10 Okręgu IV, 11 grudnia 1863 r., zob. Tyrowicz Marian: *Organizacja władz powstańczych w Krakowie w 1863/64 r.* W: *Kraków w powstaniu styczniowym*. Red. Kazimierz Olszański. Kraków 1968, s. 48–49.

¹¹³ „Czas” 1887, nr 98, z 30 kwietnia, s. 4; 1887, nr 103, z 6 maja, s. 4.

¹¹⁴ „Czas” 1884, nr 13, z 16 stycznia, s. 4; 1875, nr 224, z 24 paź-

LXXXVIII

Nowo otwarty

Zakład artystyczno-litograficzny *

WACŁAWA MICIŃSKIEGO

W KRAKOWIE,
przy ulicy **Basztovej** pod **Nrem 19**
(obok Szkoły sztuk pięknych)

wykonuje: **Bilety wizytowe, Zaproszenia ślubne, Listy, Rachunki, Karty adresowe, Dyplomy i Powinszowania, Cenniki Ilustrowane, Wszelkie etykiety, Plany i Plakaty, oraz wszelkie prace w zakresie litograficznym wchodzące.**

Ręczę za dokładne i punktualne wykonanie, oraz
nader umiarkowane ceny
polecą się względem Szan. Publiczności.

*Bilety wizytowe.
Zaproszenia ślubne. Listy.*

233

Reklama zakładu artystyczno-litograficznego Wacława Micińskiego w „Kalendarzu Krakowskim Józefa Czecha na rok 1894”, R. 63, s. LXXXVIII

191

znalazły się zarówno sadzonki kwiatów (w tym pelargonie angielskie w stu odmianach), krzewów i jarzyn, jak też gotowe bukiety i wieńce (ślubne, pośmiertne). Istniała także możliwość zamówienia sadzonek i kwiatów z dostawą na prowincję. W ofercie zakładu były również wszelkie prace ogrodowe na miejscu u klienta¹¹³. W okresie karnawału oferował bukiety balowe, a w październiku zachęcał do oddawania roślin wazonowych do jego zakładu na okres zimy¹¹⁴. Wszystkie ogłoszenia zakładu mówiły o jego lokalizacji przy rogatce zwierzynieckiej pod nr. 29. Niewykluczone jednak, że na potrzeby działalności przedsiębiorstwa wykorzystywano również inne działki na terenie Półwsia i Zwierzyńca, jak np. skarpę wiślaną przy klasztorze Norbertanek¹¹⁵. Zakład Micińskich znajdował się niedaleko drogi, o czym dowiadujemy się w związku z przypadkami dotkliwych pogryzień przechodniów przez psa, który pilnował ogrodu¹¹⁶.

Teofil Miciński zaangażował się również w pracę powołanego w 1867 roku samorządu gminnego. Był on radnym Półwsia w latach 1867–1891¹¹⁷. Ten ostatni fakt miał duże znaczenie w negocjacjach między władzami Krakowa a Radą Gminy Półwsie Zwierzynieckie dotyczącymi udzielenia subwencji na organizację pochodu Lajkonika. Pierwsza zachowana prośba Zwierzchności Gminy do Rady Miejskiej Krakowa w tej sprawie pochodzi z 25 kwietnia 1872 roku, gdy Teofil Miciński był wówczas zastępcą naczelnika gminy (1872–1876)¹¹⁸. Używał on również swojego domu (nr 29)

dzielnika, s. 4.

¹¹⁵ Pamięć o dzierżawie skarpy od norbertanek zachowała się w rodzinie prawnuka Teofila Micińskiego, Andrzeja Micińskiego.

¹¹⁶ „Czas” 1872, nr 118, z 26 maja, s. 2.

¹¹⁷ ANK, *Gmina Półwsie Zwierzynieckie. Księga uchwał Rady Gminy Półwsia od roku 1867 [z lat 1867–1889]*, sygn. 29/54/3, k. 3–173; *Księga uchwał Rady gminnej [z lat 1890–1910]*, sygn. 29/54/4, k. 1–6.

¹¹⁸ ANK, Akta miasta Krakowa, *Akta dotyczące obchodu Konika zwierzynieckiego*, sygn. 29/33/0/1.61/3164, k. 7–8; zob. Szoka Andrzej Iwo: *Lajkonik...*, s. 57–64.



Waleria Dworakowa z Micińskich na ul. Stradomskiej w Krakowie, okres międzywojenny, autor fotografii nieznany; w archiwum rodzinnym Jacka Golańskiego



Pierwszy od prawej Władysław Dworak, drugi od prawej Leon Konrad Miciński. Fotografia wykonana w restauracji przy ul. Wiślanej w Krakowie, 1918–1921, autor fotografii nieznany; w archiwum rodzinnym Jacka Golańskiego

na przeprowadzanie sesji Rady Gminy¹¹⁹. Mógł również zostać naczelnikiem gminy, lecz w wyniku wyborów 22 marca



Władysław Marceli Miciński, początek XX w., autor fotografii nieznany; w archiwum rodzinnym Andrzeja Micińskiego

1876 roku otrzymał taką samą liczbę głosów, co jego konkurent, Ludwik Dilm. Ostatecznie o porażce Teofila Micińskiego zdecydowało losowanie¹²⁰. Od tego czasu do 1888 roku pełnił on funkcję asesora Gminy Półwsie, a do 1886 roku kasjera odpowiedzialnego za rachunki i budżet samorządu¹²¹.

Teofil Miciński pozostawił po sobie licznych potomków. Z pierwszego małżeństwa z Kunegundą Osmańską wieku dorosłego dożyło troje dzieci. Córka Florentyna (ur. 1861) w 1883 roku wyszła za mąż za rytownika Stefana Czaplickiego (ur. 1851) rodem z Chrzanowa, który prowadził swój zakład w Krakowie przy ulicy Grodzkiej 2, a także od 1896 roku był członkiem Towarzystwa Strzeleckiego Krakowskiego i w 1899 roku osiągnął godność II marszałka kurkowego¹²². O starszym synu Romanie (1856–1897) niewiele jesteśmy w stanie powiedzieć. Młodszy syn, Wacław (1863–1896), uczył się w c.k. wyższej szkole realnej w Krakowie¹²³. Następnie został litografem i w latach ok. 1894–1896 prowadził swój zakład przy ulicy Basztowej 19¹²⁴. Przedwcześnie zmarły Wacław pozostawił po sobie dwoje dzieci z małżeństwa z Antoniną Emilią Czerny (ur. 1873): Józefa Aleksandra (1894–1982)

¹¹⁹ ANK, *Księga uchwał Rady Gminy Półwsia...*, sygn. 29/54/3, k. 33.

¹²⁰ *Ibidem*, k. 36–38.

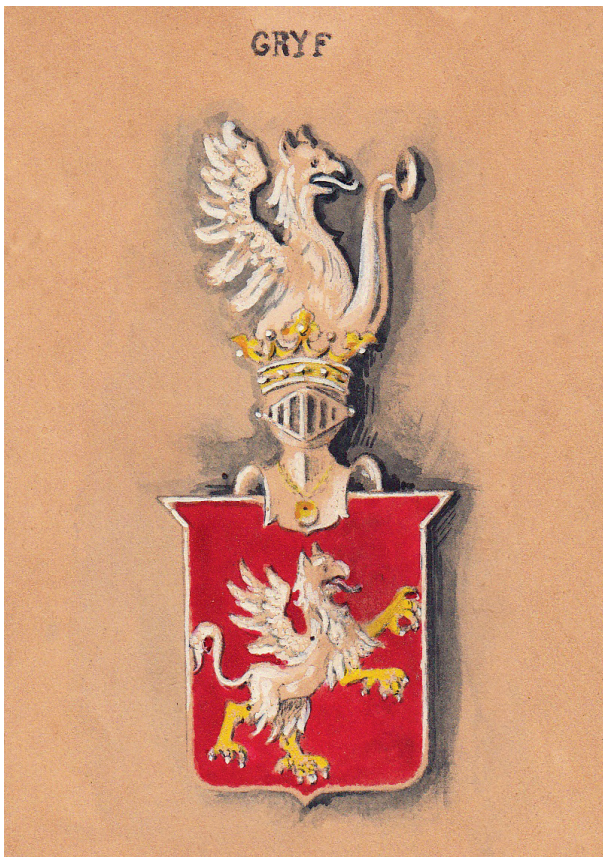
¹²¹ Został odsunięty od tych funkcji ze względu na pogarszający się stan zdrowia umysłowego, *ibidem*, k. 152; 159–160.

¹²² ANK, Podanie o przyjęcie do Towarzystwa Strzeleckiego, sygn. 31, k. 361. Maciej Bojanowski (?), Karol Modes (?), *Laska marszałka Bractwa Kurkowego w Krakowie*, w zbiorach MHK, nr inw. 125/BrK. W kolekcji Bractwa Kurkowego MHK znajduje się sześć

pamiątkowych medali brackich, które są dziełem Stefana Czaplickiego: numery inw. MHK-170/BrK, MHK-211/BrK, MHK-226/BrK, MHK-307/BrK, MHK-596/BrK, MHK-599/BrK.

¹²³ „Czas” 1878, nr 169, z 26 lipca, s. 4.

¹²⁴ Na to miejsce wskazują ogłoszenia zakładu w „Kalendarzu Krakowskim Józefa Czecha” z lat 1894–1896. Według relacji rodzinnej, swój zakład Wacław Miciński prowadził w miejscu dzisiejszego hotelu Radisson Blu na rogu ulic Zwierzynieckiej i Straszewskiego.



Władysław Marceli Miciński, projekt rytowniczy herbu Gryf, początek XX w.; w archiwum rodzinnym Andrzeja Micińskiego

i Jadwigę Annę (ur. 1896). To właśnie syn Wacława przejął rolę aranzera pochodzącego od okresu międzywojennego. Po śmierci pierwszej żony w 1864 roku Teofil Miciński poślubił zamieszkałą w Toniach Walerię Limanowską (1844–1906). Ciekawostką jest fakt, że jego brat Marceli wziął za żonę jej siostrę, Katarzynę Agnieszkę (1840–1901).

Z Walerią Limanowską Teofil Miciński miał dziesięcioro dzieci, z których wieku dorosłego dożyło siedmioro. Zofia Stanisława (1866–1934) wyszła za mąż za krakowskiego jubilerza Bolesława Armatowicza (1861–1918), po śmierci którego sama przejęła prowadzenie sklepu jubilerskiego przy ulicy Brackiej¹²⁵. Kazimierz Józef (ur. 1868) przejął po ojcu prowadzenie firmy ogrodniczej, którą rozbudował. Otworzył też własną kwaciarnię przy ulicy Grodzkiej 48¹²⁶. Był członkiem krakowskiego Towarzy-



Władysław Marceli Miciński, projekty rytownicze, m.in. róg wielickiego Bractwa Kopaczy, początek XX w.; w archiwum rodzinnym Andrzeja Micińskiego

stwa Ogrodniczego¹²⁷. Ożenił się późno, ponieważ dopiero w 1922 roku, z pochodzącą z Łodzi Julianną Tempiniąską 1° v. Krajeską¹²⁸. Kolejny syn, Leon Konrad (1870–1939), z zawodu był jubilerem i pozostał do końca życia stanu wolnego. Swoje wyroby złotnicze oferował pod wspomnianym już adresem Grodzka 2, a jego kontrahentami byli spokrewnieni z nim Czaplidy i Armatowicze¹²⁹. Średnia córka, Waleria (1872–1943), wyszła za mąż za pochodzącego z Wadowic Władysława Dworaka (1869–1921), majoraudytora c.k. armii, a w niepodległej Polsce pułkownika sztabowego Wojska Polskiego i Szefa Sądu Wojskowego w Kielcach¹³⁰.

Następny syn, Władysław Marceli (1878–1926), został cenionym rytownikiem. Swoją zakład rytowniczy prowadził do 1914 roku w Sukiennicach pod nr. 18 (od strony ulicy

¹²⁵ ANK, *Urząd Probierny w Krakowie, Wykaz przedsiębiorstw złotniczych zarejestrowanych w Urzędzie od 1931 roku*, sygn. 29/1650/39, s. nlb; Spis mieszkańców miasta Krakowa z wyszczególnieniem zawodu i adresu. W: *Księga adresowa miasta Krakowa i województwa krakowskiego: z informatorem m. st. Warszawy, wojew. kieleckiego i śląskiego*. R. 1933/34. Kraków 1933, s. 3.

¹²⁶ *Stefana Mikulskiego Wielka Księga Adresowa Stoł. król. miasta Krakowa, Stoł. król. miasta Lwowa, Król. woln. miasta Podgórze*. Red. Stefan Mikulski, Józef Knapik. R. 9. Kraków 1914, s. 480.

¹²⁷ „Czas” 1896, nr 138, z 18 czerwca, s. 2.

¹²⁸ ANS, *Akta stanu cywilnego Parafii Najświętszego Salwatora na*

Zwierzyniec, akt ślubu nr 20/1922, z 7 września 1922 r.

¹²⁹ W latach szkolnych 1887/8 i 1888/9 uczęszczał na dwuletni kurs wieczorowy dla rękodzielników (m.in. zajęcia z rysunku odręcznego i geometrycznego) w c.k. Państwowej Szkole Przemysłowej w Krakowie, zob. ANK, *Wyższa Szkoła Przemysłowa w Krakowie, [Katalogi wpisowe uczniów na kursa wieczorowe ogólne i specjalne]* [1886–1896], sygn. 29/485/0/14/206/2, k. 3; 29/485/0/14/206/3, k. 3; *Urząd Probierny w Krakowie, Akta rejestracji przedsiębiorstw złotniczych*, M., sygn. 29/1650/0/51, s. nlb.

¹³⁰ Dokumenty rodzinne i relacja Jacka Golańskiego.



194

Władysław Marceł Miciński, projekt rytowniczy odznaki Towarzystwa Myśliwskiego Bór w Krakowie, początek XX w.; w archiwum rodzinnym Andrzeja Micińskiego

Szewskiej)¹³¹. Należał do Stowarzyszenia Kupców i Młodzieży Handlowej w Krakowie¹³². Specjalizował się w wykonywaniu projektów i grawerunków pieczęci, odznak i ozdób introligatorskich. Wykonał m.in. pamiątkowe odznaki i spinki w związku z krakowskim Hubertusem w 1910 roku, II Kongresem Lekarzy w Krakowie w 1912 roku, dla c.k. Straży Rzecznej, Towarzystwa Myśliwskiego Bór w Krakowie, Towarzystwa Upiększania Miasta Wadowic i Okolic, The Roller Skating Rink Kraków, I Koła Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie¹³³. Współpracował z zakładem galanteryjno-introligatorskim Roberta Jahody (1862–1947). W 1903 roku Miciński wykonał okucia okładki dyplomu honorowego obywatela miasta Podgórze dla namiestnika Galicji Leona Pinińskiego (1857–1938), za przygotowanie której odpowiedzialna była pracownia introligatorska Jahody. W projekcie wykorzystano motywy zaczerpnięte ze sztuki zakopiańskiej, które połączono z monogramem i herbem namiestnika oraz wzorem z pieczęci miasta Podgórze¹³⁴. Z kolei w 1904 roku wykonał rzeźbione srebrne herby (Orzeł polski w koronie, Pogoń litewska i herb papieski z tiarą i kluczami św. Piotra), stanowiące dekorację teki, w której krakowska Pielgrzymka Mariańska zawiozła adres dla papieża Piusa X (1835–1914). Tekę zaprojektował Henryk Uziembło (1879–1949) a wykonał sposo-



Władysław Marceł Miciński, projekt rytowniczy herbu papieża Piusa X, 1904; w archiwum rodzinnym Andrzeja Micińskiego

bem mozaikowym w barwach narodowych Jahoda¹³⁵. Wąską wspomnienia jest też współpraca Władysława Micińskiego z Włodzimierzem Tetmajerem (1861–1923) przy wykonaniu rytowanych herbów na dyplomach projektu artysty dla honorowych obywateli miasta Wieliczki w 1907 roku¹³⁶.

Kolejny syn, Ludwik (1881–1908), wybrał zawód cukiernika, lecz zmarł nagle w młodym wieku¹³⁷. Najmłodsza córka Teofila i Walerii Micińskich, Helena, poślubiła w 1901 roku na Zwierzyńcu pochodzącego z Rawy ogrodnika Zygmunta Wesołowskiego (ur. 1871)¹³⁸. Jej dalsze losy pozostają nieznanne.

¹³¹ Podobnie jak jego starszy brat Leon, rozpoczął on w latach 1895/1896 kurs wieczorowy dla rzemieślników w c.k. Państwowej Szkole Przemysłowej w Krakowie, zob. ANK, *Wyższa Szkoła Przemysłowa w Krakowie*, [Katalogi wpisowe uczniów na kursa wieczorowe ogólne i specjalne] [1886–1896], sygn. 29/485/0/14/206/76, k. 8; zob. ogłoszenie w: *Katalog Wystawy Jubileuszowej MCMXIV Towarzystwa Sztuk Pięknych w Krakowie*. Kraków 1914. Władysław Marceł był wszechstronnie uzdolniony artystycznie, grywał również w krakowskich teatrach amatorskich (relacja wnuka Andrzeja Micińskiego).

¹³² Zob. Tadeusz Jabłoński, Stanisław Tondos, *Tableau Stowarzyszenia Kupców i Młodzieży Handlowej w Krakowie*, fotografia czarno-biała, Kraków 1908, w zbiorach MHK, nr inw. MHK-Fs4156/IX.

¹³³ W rodzinnym archiwum wnuka Władysława Marcelego za-

chowało się kilkaset projektów większych i mniejszych prac rytowniczych. Ostatnia wymieniona spinka znajduje się w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. MNK V-5485.

¹³⁴ „Czas” 1903, nr 116, z 23 maja, s. 1.

¹³⁵ „Czas” 1904, nr 94, z 24 kwietnia, s. 1; Projekty grawerunków herbów zachowały się w rodzinnej spuściźnie Władysława Micińskiego. W kolekcji drukarstwa i introligatorstwa MHK zachowała się klisza drukarska oprawy teki, nr inw. MHK-811/DIP; a także fotografia oryginału oprawy, nr inw. MHK-480/DIP/8.

¹³⁶ „Czas” 1907, nr 29, z 5 lutego, s. 3.

¹³⁷ ANS, *Akta stanu cywilnego Parafii Najświętszego Salwatora na Zwierzyńcu*, akt zgonu 12/1908.

¹³⁸ ANS, *Liber Copulatorum pro tota par. 1890–1903*, akt nr 12/1901 z 16 kwietnia 1901 r., k. 160.



Lajkonik z chorążym, orszakiem i widzami przed bramą w nieistniejącym dziś murze między wejściem do klasztoru Norbertanek a ul. Kościuszki, przed 1904, autor fotografii nieznan; w archiwum rodzinnym Jacka Golańskiego



Pocztówka z reklamą zakładu ogrodniczo artystyczno-handlowego Kazimierza Micińskiego, początek XX w., drukarnia „Głosu Narodu”; w archiwum rodzinnym Jacka Golańskiego

Micińscy utrzymywali na przełomie wieków przyjacielskie kontakty z mieszkającą w pobliżu rodziną Kossaków¹³⁹. Dbali także o rodzinne tradycje. Jedną z nich był zwyczaj, że każda nowa osoba wchodząca do rodziny przy okazji uroczystego obiadu urządzonego w domu rodzinnym w odpust Emaus siadała na skrzyni, która przechowywana była od pokoleń w rodzinie, i musiała wygłosić rodzinne przyrzeczenia, wznosząc toast słodką wódką. Była to skrzynia dębowa z namalowanym obrazem Matki Boskiej na wewnętrznej stronie wieka. Przechowywano w niej insygnia i dokumenty włóczków, następnie zaczęła pełnić funkcję rodzinnego skarbczyka¹⁴⁰. Być może chodzi w tym przypadku o ładę kongregacji włóczków, która nie została przekazana do Archiwum Miejskiego w przeciwieństwie do wszystkich

innych pamiątek¹⁴¹. Spośród rodzinnych zwyczajów należy wspomnieć o praktyce nieumieszczania napisów zmarłych osób na rodzinnym grobowcu Micińskich na cmentarzu Salwatorskim, urządzeniu uroczystego obiadu w domu rodzinnym dla członków orszaku na drugi dzień po pochodzie Lajkonika, a także o portretowaniu głowy rodziny w każdym pokoleniu¹⁴².

Micińscy opuszczają Półwie Zwierzynieckie

W 1893 roku aranżację Lajkonika przejął po swoim schorowanym ojcu Teofilu Kazimierz Miciński. W 1898 roku Kazimierz Miciński po kilkuletnim sporze na mocy ofi-

¹³⁹ Relacja Jacka Golańskiego.

¹⁴⁰ Relacja Andrzej Micińskiego przekazana przez jego ojca Władysława Sławomira Micińskiego; relacja rodzinna Bogusława Micińskiego.

¹⁴¹ Według relacji z 1898 r. Walerego Eljasza-Radzikowskiego, skrzynia była wykonana z różnobarwnego drewna z umieszczonym na niej lub w jej wnętrzu godłem kongregacji włóczków oraz z przybitą do niej blachą z hełmu żołnierza austriackiego, zob. Eljasz-Radzikowski Walery: *Konik zwierzyniecki*. Kraków 1898, s. 37.

¹⁴² Wiadomo, że istniał portret Teofila Micińskiego, który jednak zaginął w XX w. Zachował się natomiast portret jego syna, rytownika Władysława Marceliego Micińskiego, w domu jego wnuka Andrzeja Micińskiego.



Jan Miciński z żoną Bronisławą Ludwiką z Nossków oraz dziećmi. Od lewej: Maria Anna, Stanisław, Michalina Agnieszka, Antoni Feliks. W środku najmłodszy Aleksander Władysław, ok. 1900, fot. Marcin Kremiski; w archiwum rodzinnym Pawła Guzika

cialnej ugody przekazał organizację Lajkonika Towarzystwu Miłośników Historii i Zabytków Krakowa (TMHiZK), ale zachował w imieniu rodziny prawo do aranżacji uroczystości, dobierania ludzi do orszaku i udziału w tradycyjnym haraczu. Ugoda została następnie potwierdzona przez Radę Miejską

Krakowa uchwałą z 8 marca 1900 roku¹⁴³. Uszanowano zatem wkład rodziny Micińskich w utrzymanie pochodu Konika w czasach, gdy nie mógł on liczyć na wsparcie żadnej organizacji. Kazimierz Miciński dostosował się też do ostatniego z punktów ugody, przekazując do Archiwum strój Konika zwierzynieckiego, wszystkie insygnia i przybory kongregacji włóczków (oprócz lady kongregacji) oraz dokumenty archiwalne¹⁴⁴. Jeszcze w 1910 roku niektórzy z wymienionych Micińskich (Leon Konrad i Władysław Marcelli) mieszkali wciąż w domu przy ulicy Włóczków 4 (dawnym 29), ale już dwa lata później nieruchomości stała się własnością niejakiej Antoniny z Galików Limanowskiej i jej dzieci¹⁴⁵. Kazimierz Miciński przeniósł swój zakład ogrodniczy artystyczno-handlowy na Wolę Justowską i tam też zamieszkał¹⁴⁶.

Przed 1914 rokiem większość rodziny opuściła Półwie, z którym związana była przez półtora wieku. Już w 1890 roku z Krakowa do Lwowa przeprowadził się syn Marcelego Micińskiego, Wincenty Czesław (1864–1901), który z zawodu był złotnikiem. Tam prowadził swój zakład złotniczy przy ulicy Kopernika 28¹⁴⁷. Po śmierci żony Marii Antoniny (1869–1892) ze zwierzynieckiego rodu Uchwałów i dwojga wspólnych z nią dzieci, poślubił Aleksandrę Barańską (1873–1948)¹⁴⁸. Miał z nią troje dzieci, z których córka, Michalina (1898–1940), z zawodu urzędniczka, otrzymała w 1935 roku potwierdzenie obywatelstwa miasta Krakowa¹⁴⁹. Brat Wincentego Czesława, Piotr Marcelli (1868–1896), pozostał w Krakowie i był subiektem zegarmistrzowskim. Zmarł jednak w wieku zaledwie 28 lat¹⁵⁰. Ich siostra, Jadwiga Teresa Marcelina (1874–1923), wyszła za mąż za leśniczego Tadeusza Antoniego Łossowskiego (1871–1949)¹⁵¹. Pracował on w dobrach

¹⁴³ ANK, *Akta dotyczące obchodu Konika...*, k. 243–246

¹⁴⁴ *Ibidem*, s. 265–268.

¹⁴⁵ ANK, *Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910*, Dz. XII – Półwie..., k. 244–245; „Kalendarz Krakowski Józefa Czecha” 1912, R. 81, s. 106.

¹⁴⁶ *Stefana Mikulskiego Wielka Księga...* R. 9, s. 480. Jeszcze w wywiadzie udzielonym „Ilustrowanemu Kurjerowi Codziennemu” w 1912 r. Kazimierz Miciński przedstawiony jest jako prowadzący zakład ogrodniczy przy ul. Włóczków 4 i tam mieszkający, zob. „Ilustrowany Kurier Codzienny” 1912, nr 133, z 14 czerwca, s. 5.

¹⁴⁷ *Księga adresowa król. stol. miasta Lwowa*. R. 4. Lwów 1900, s. 233.

¹⁴⁸ Archiwum Główne Akt Dawnych, Par. Lwów, parafia św. Andrzeja, dek. Lwów, *Księga metrykalna urodzeń, ślubów i zgonów dla całej parafii*, sygn. 1644, k. 259.

¹⁴⁹ ANK, Starostwo Grodzkie Krakowskie, sygn. StGrKr 1115.

¹⁵⁰ „Nowa Reforma” 1896, nr 260, z 11 listopada, s. 2. Informacja o pochówku Micińskich na cmentarzu Rakowickim w Krakowie, kwarta XXIII, rząd 3, grób nr 21.

¹⁵¹ Razem z nimi wyjechała do Galicji Wschodniej wdowa po Marcellim, Katarzyna Agnieszka, która do Krakowa już nie wróciła i zmarła w 1901 r. w Salówce w powiecie Czortków, zob. Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Jagielnicy, akt zgonu nr 11/1901 z 10 listopada 1901 r.



Oddział Władysława Marcelego Micińskiego w czasie służby na froncie włoskim, 1915–1918, autor fotografii nieznaną; w archiwum rodzinnym Andrzeja Micińskiego

w Galicji Wschodniej. Na przełomie stuleci była to Salówka, parafia Jagielnica, powiat Czortków, gdzie przyszyli na świat ich dzieci, trzy córki: Władysława Maria (1897–1948), Maria Karolina (1899–1992), Stanisława Jadwiga (1901–1989), oraz syn Tadeusz Józef (1907–1989). Następnie rodzina zamieszkiwała kolejno: rejon Komarna, powiat Rudki; Lubieszka, powiat Bóbrka; Demnia, powiat Brzezany oraz Werbiż koło Mikołajowa, powiat Lwów, gdzie Jadwiga Teresa Marcelina zmarła 19 kwietnia 1923 roku.

Syn muzyka i murarza Adama Józefa, również związany z fachem murarskim, Jan Miciński (1853–1920), ożenił się w 1878 roku z Bronisławą Ludwiką Nossek (1857–1940)¹⁵². Mieli dziewięcioro dzieci, z których pięcioro dożyło wieku dorosłego. Maria Anna (1879–1927), robotnica c.k. fabryki cygar i praczka, wyszła w 1903 roku wyszła za rybaka i wojskowego Antoniego Pawła Sasorskiego (1877–1909)¹⁵³. Sasorscy należeli do starego rybackiego rodu i lokalnej elity z podkrakowskich Dębni¹⁵⁴. Teść Marii Anny, Franciszek Teodor Onufry Sasorski (1840–1916), był członkiem i asesorem ostatniej Rady Gminy Dębni¹⁵⁵. Działał też w Krajowym Towarzystwie Rybackim w Krakowie i publikował „Okólnik”, organie tego stowarzyszenia¹⁵⁶. Jej młodsza siostra, Michalina Agnieszka (1883–1917), również pracowała w c.k. fabryce cygar. Wyszła za mąż za blacharza Mateusza Makowskiego (1879–1951), który pochodził z dzielnicy Wesoła. Dwaj synowie Jana i Bronisławy, Stanisław (1885–1952) i Antoni Feliks (1892–1967) poszli w ślady ojca i zostali murarzami. Dzieci te przychodziły na świat w domu pod nr. 85 na Zwierzyni¹⁵⁷ (dzisiejsza ul. Królowej

Jadwigi), a syn Antoni Feliks urodził się na Półwsiu w domu pod nr. 95¹⁵⁷. Stanisław i Michalina jeszcze w 1896 roku zapisani byli do pięcioklasowej szkoły ludowej na Półwsiu, do której jednak nie uczęszczali regularnie, za co ich ojcu groziła kara finansowa¹⁵⁸. Świadczy to o tym, że rodzina po-

¹⁵² Akta metrykalne parafii Najświętszego Salwatora na Zwierzyni¹⁵⁷, akt ślubu nr 32/1878.

¹⁵³ Archiwum parafii św. Józefa w Krakowie, *Księga zapowiedzi parafii św. Józefa w Podgórzu*, akt 204/1903, k. nlb. Dziękuję Andrzejowi Głucowi za udostępnienie tej informacji.

¹⁵⁴ Zob. Tobiasz Mieczysław: *Cech rybaków krakowskich*. Olsztyn 1962, s. 43, 60, 70–72.

¹⁵⁵ Zob. Nowak Tadeusz Nowak: *Wielki Kraków – wielkie szanse 1910–2010*. Red. Anna Biedrzycka. Kraków 2010, s. 24. Katalog wystawy w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa, Pałac Krzysztofory, 8 września 2010 – 27 lutego 2011 r. Kurator Janusz Tadeusz Nowak.

¹⁵⁶ Sasorski Franciszek Onufry: *Ze sfer rybackich*. „Okólnik” 1902, nr 60, s. 214–217.

¹⁵⁷ ANK, *Akta stanu cywilnego Parafii Najświętszego Salwatora na Zwierzyni¹⁵⁷*, sygn. 29/334/327, akt nr 28/1879 (Półwsie), k. 454–455; akt nr 48/1881 (Zwierzyniec), k. 578–579; akt nr 54/1883 (Zwierzyniec), k. 722–723; akt nr 62/1885 (Zwierzyniec), k. 890–891; akt nr 69/1887 (Zwierzyniec), k. 1020–1021; sygn. 29/334/330, akt nr 65/1890, k. 394 (Zwierzyniec); akt nr 55/1892 (Półwsie), k. 462.

¹⁵⁸ ANK, *Gmina Zwierzyniec, [Akta szkolne 1871–1909; Akta dotyczące parafii i kościoła 1874–1899]*, sygn. 29/55/41, k. 327; 333–335.



Józef Aleksander Miciński w czasie przygotowań do pochodu Lajkonika, lata sześćdziesiąte XX w., autor fotografii nieznaną; w archiwum rodzinnym Bogusława Micińskiego

szukiwała już nowej lokalizacji dla siebie. Najmłodszy syn, Aleksander Władysław (ur. 1900), urodził się już jednak na drugim brzegu Wisły, na Dębnikach¹⁵⁹. W 1910 roku rodzina mieszkała przy ulicy Zamkowej 9 razem z rodziną Sasorskich¹⁶⁰.

Władysław Marcełi w czasie I wojny światowej służył na froncie włoskim. Wyruszając na wojnę, pozostawił w Krakowie żonę, Michalinę Augustę Skokan, w ciąży z synem Władysławem Sławomirem (1914–2010) i z roczną córką Danutą (1913–1988). Służył w jednostce wojsk kolejowych, która zajmowała się budową kolei górskich, mostów polowych, transportem amunicji. Wojsko korzystało też z jego umiejętności rytowniczych. Warto w tym kontekście wspomnieć o zaprojektowaniu przez niego przypinki *Szpital Zakaźny Legionów w Jabłonkowie +1914+1915*¹⁶¹. Po powrocie z wojny udał się do Żółtkwi, rodzinnego miasta swojej żony, gdzie pracowała ona jako buchalterka. Następnie cała rodzina zamieszkała we Lwowie, w którym Władysław Marcełi prowadził zakład rytowniczy przy ulicy Halickiej 19, wykonując m.in. datowniki i pieczętki na zlecenie PKP. Zginął w tajemniczych okolicznościach we Lwowie w 1926 roku¹⁶². Spośród znanych członków rodziny



Adam Marian Miciński z chorążym Lajkonika, Janem Wołkiem (z prawej), u wylotu ul. Zwierzynieckiej w czasie harców pod Filharmonią Krakowską, ok. 1970, autor fotografii nieznaną; w archiwum rodzinnym Bogusława Micińskiego

w wojsku służył również Antoni Feliks Miciński z Dębnik. Walczył w armii austro-węgierskiej na froncie wschodnim, gdzie trafił do niewoli rosyjskiej, a następnie służył w Wojsku Polskim¹⁶³.

Okres międzywojenny

Ostatnimi Micińskimi pozostającymi na Półwsiu był złotnik Leon Konrad Miciński, który mieszkał w kamienicy przy ulicy Kościuszki 50 i tam też zmarł 27 kwietnia 1939 roku¹⁶⁴, a także jego siostra, Waleria, która do śmierci 24 lutego 1943 roku zamieszkiwała w kamienicy przy ulicy Senatorskiej 3. Po śmierci męża płk. Władysława Dworaka w 1921 roku wychowywała tam czworo dzieci: Zofię (1903–1986), Marię (1904–1944), Wandę Stanisławę (1911–1992), Antoniego Juliana (1917–1999). Po wyjeździe ogrodnika Kazimierza Józefa na stałe do Łodzi w 1926 roku doszło do zmiany warty w rodzinie Micińskich, jeżeli chodzi o opiekę nad pochodem Konika zwierzynieckiego. Rolę aranżera widowiska przejął jego bratanek, Józef Aleksander¹⁶⁵. Po odbyciu służby wojskowej razem ze swoim

¹⁵⁹ Archiwum Parafii św. Stanisław Kostki w Krakowie, *Księga ochrzczonych*, Kraków-Dębni, 1895–1913, t. IIID, akt urodzenia i chrztu nr 64/1900.

¹⁶⁰ ANK, *Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910*, Dz. XI – Dębni. T. 20, sygn. 29/90/20, k. 252–253.

¹⁶¹ Projekt przechowywany w archiwum rodzinnym wnuka Andrzeja Micińskiego. Z nieznanych powodów Władysław Marcełi był inwigilowany w 1918 r. przez krakowską c.k. Dyрекcję Policji, zob. ANK, *C.K. Dyrekcja Policji w Krakowie*, sygn. DPKr 315, nr 76675. Być może ma to związek z faktem, że omyłkowo został on uznany za zmarłego w czasie służby na froncie włoskim, relacja rodzinna wnuka Andrzeja Micińskiego.

¹⁶² Prawdopodobnie padł ofiarą napadu rabunkowego upozorowanego następnie na samobójstwo. Relacja rodzinna Andrzeja Micińskiego; por. „Gazeta Lwowska” nr 41/1926, s. 2; „Słowo Polskie” nr 50/1926, s. 8. Pochowany został na cmentarzu Łyczakowskim,

pole 36, grób 77.

¹⁶³ Relacja rodzinna zięcia Józefa Kowala; ANK, *Spisy poborowych. [Lista rejestracyjna urodzonych w 1892 r.]*, sygn. 29/92/68, k. 66. W czasie wojny polsko-bolszewickiej 27 sierpnia 1920 r. wziął ślub na Dębnikach z Anną Stoch z Dobczyc (1900–1977), *Akta stanu cywilnego Parafii św. Stanisława Kostki na Dębnikach*, akt ślubu nr 24/1920.

¹⁶⁴ ANS, *Akta stanu cywilnego Parafii Najświętszego Salvatora na Zwierzynicy*, akt zgonu 45/1939.

¹⁶⁵ ANK, *Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, Akta konika zwierzynieckiego „Lajkonika”*, sygn. 29/562/01-/150, s. 327; „Iustrowany Kurier Codzienny” 1928, nr 164, z 15 czerwca, s. 2. Józef Miciński, jak sam później podawał, przy organizacji pochodu pracował już w 1920 r., zob. Archiwum rodzinne Bogusława Micińskiego, [Projekt pisma Józefa Micińskiego do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej m. Krakowa], 11 maja 1967 r.

przyrodnym bratem Edwardem Skibą na Wileńszczyźnie zamieszkał w kamienicy przy ulicy św. Sebastiana 7, gdzie zapewne poznał swoją żonę, Anielę Marię Gasińską (1903–1981)¹⁶⁶. W 1936 lub 1937 roku kupili oni działkę na Dębnikach przy ulicy Barskiej od architekta Romana Bandurskiego (1874–1949). W 1939 roku Józef Miciński ukończył budowę domu pod nr. 37a, w którym zamieszkał z żoną i synami, Adamem Marianem (1925–1989) i Wiesławem (1938–2005). Józef Miciński z zawodu był handlowcem. Przez pewien okres zajmował się wykonywaniem i sprzedażą kryształkowych radioodbiorników, tzw. prymitywów. Trenował również boks w KS Cracovii, której był zawsze wiernym kibicem. Jego ulubionym zajęciem było natomiast łowienie ryb¹⁶⁷. Warte podkreślenia jest, że rodzina Józefa Micińskiego utrzymywała relacje z mieszkającą po sąsiedzku przy ulicy Zamkowej, a potem Dworskiej / Słomianej drugą linią Micińskich, która oddzieliła się przecież blisko 200 lat wcześniej. Wspomniani wcześniej synowie murarza Jana Micińskiego, Stanisław i Antoni Feliks, uczestniczyli nawet do 1939 roku w pochodzie Lajkonika i partycypowali w haraczu otrzymany przez orszak od władz miasta¹⁶⁸. Obaj wspomniani bracia byli z zawodu murarzami. W okresie międzywojennym pracowali głównie przy zabudowie Alei Trzech Wieszców. Antoni Feliks pracował w przedsiębiorstwie budowlanym architekta Ludwika Gintla (1899–1973), wcześniej piłkarza KS Cracovia i reprezentacji Polski¹⁶⁹. Przy pracach blacharskich współpracował też ze swoim szwagrem, mężem Michaliny Agnieszki Micińskiej, Mateuszem Makowskim. Ten z kolei, po śmierci Michaliny, ożenił się po raz kolejny z Salomeą Wilkosz z Dębnik, z którą wychowywał troje dzieci z pierwszego małżeństwa: Antoniego, Józefę i Jana¹⁷⁰.

Rodzina Walerii z Micińskich Dworakowej utrzymywała bliskie kontakty z kuzynostwem, które zamieszkiwało we Lwowie. Świadczą o tym wspólne zdjęcia rodzinne z sy-

pania kopca Piłsudskiego z lat 1936–1937, na których obok Walerii i jej córek pojawia się Władysław Sławomir i Maria Michalina Micińscy¹⁷¹.

Okres II wojny światowej

W okresie II wojny światowej rodzina Micińskich podzieliła tragiczny los całego społeczeństwa. Na początku września 1939 roku Józef Miciński z bliskimi opuścił dom przy ulicy Barskiej i Kraków po rozpoczęciu niemieckich bombardowań, lecz po kilku dniach wrócili do swojego domu. Oczywiście, w okresie okupacji niemieckiej nie było możliwe organizowanie obchodów Lajkonika. Strój Konika projektu Stanisława Wyspiańskiego został przekazany do magazynów działającego w czasie okupacji Muzeum Przemysłu Artystycznego w Krakowie¹⁷². Warto wspomnieć o jeszcze jednym możliwym wątku związanym z tym muzeum. Wśród masy spadkowej po zmarłym w 1939 roku Leonie Konradzie Micińskim pozostała również zabytkowa skrzynia, prawdopodobnie tożsama ze wspomnianym rodzinnym skarbczykiem i ladą kongregacji włóczków krakowskich. Rodzina Walerii Micińskiej przekazała ją w czasie okupacji do muzeum (prawdopodobnie chodzi właśnie o Muzeum Przemysłu Artystycznego, lecz żadne dokumenty w spuściźnie archiwalnej pozostałej po tej instytucji nie potwierdzają takiego faktu)¹⁷³. Być może w czasie likwidacji kolekcji Muzeum Przemysłu Artystycznego skrzynia ta trafiła do zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie.

Micińscy cierpieli represje w latach wojny ze strony okupanta tak niemieckiego, jak i sowieckiego. W 1940 roku wspomniana wyżej Maria Michalina Micińska, która przed wybuchem wojny wyszła za mąż za lwowskiego stomatologa Władysława Polańskiego, została wywieziona wraz ze swoją matką do Kazachstanu. Maria Michalina nie przeżyła wywózki.

¹⁶⁶ Relacja rodzinna Bogusława Micińskiego; ANK, *Spis ludności miasta Krakowa z r. 1921*, sygn. 29/91/12, nr 2211; 2212, k. 446. Wychował się jednak na Zwierzyncu. Jeszcze w roku szkolnym 1907/1908 uczęszczał on do 5. klasy pięcioklasowej szkoły ludowej na Zwierzyncu. Jego opiekunem był drugi mąż jego matki, Franciszek Skiba, zob. ANK, *[Akta szkolne 1871...]*, k. 562–563.

¹⁶⁷ ANK, *Spis ludności miasta Krakowa z r. 1921*, nr 2212, k. 446; relacja rodzinna Bogusława Micińskiego.

¹⁶⁸ Jak mówi Józef Kowal: „Przed wojną, jak szli do magistratu to dostawali Micińscy złote pieniądze. Teść i Staszek też wtedy chodzili, bo coś z tego dostawali”.

¹⁶⁹ Pracował m.in. przy budowie studzienek telefonicznych, relacja rodzinna Józefa Kowala.

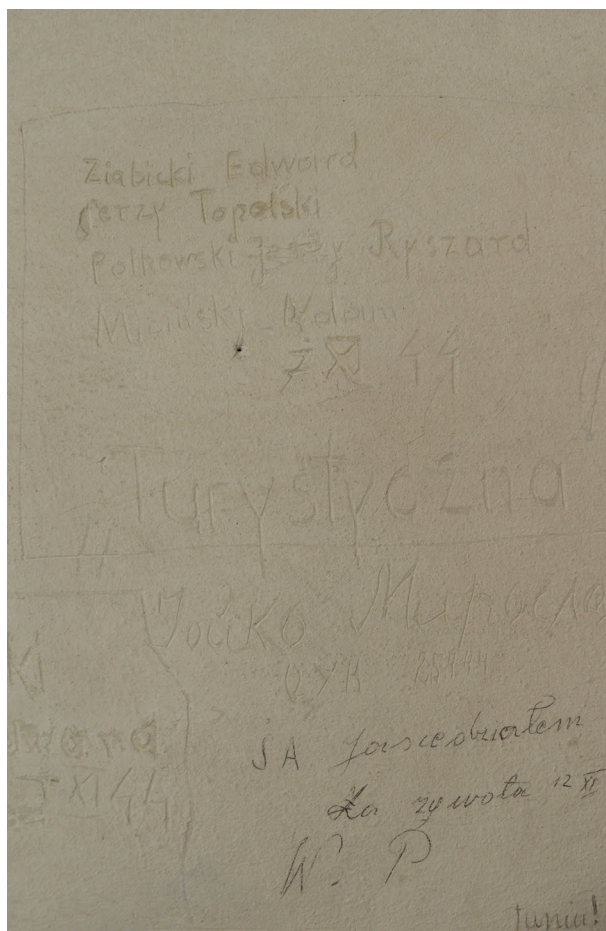
¹⁷⁰ Wiele informacji w niniejszym artykule zawdzięczam Pawłowi Guzikowi, który jest wnukiem Józefy Tomaszewskiej z domu Makowskiej, a prawnukiem Michaliny Micińskiej. Józefa wyszła za mąż za wojskowego Wacława Tomaszewskiego, który był weteranem wojny polsko-bolszewickiej. Pomimo inwalidztwa spowodowanego wojną angażował się w czasie II wojny światowej w Krakowie działalność konspiracyjną w ramach Armii Krajowej. Zdekonspirowany trafił w 1944 roku do obozu przejściowego w Płaszowie. Po wojnie represjonowany za działalność w AK. Jó-

zefa i Wacław Tomaszewscy zamieszkiwali m.in. przy ul. Dietla 44. Mieli sześcioro dzieci, wśród nich Reginę Banach 1° v. Starck, 2° v. Guzik, Alicję Diesner 1° v. Janicką oraz Wacławę Szmida 1° v. Wacławską. Wacława wyszła za Józefa Stefana Szmida, pseud. Rączy, Stefan, Szymon, Józek, Łucja, Żmija (1920–1990), porucznika Armii Krajowej, działacza Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, zob. *Internetowy polski słownik biograficzny*: Józef Stefan Szmida. Hasło oprac. Elżbieta Jakimek-Zapart [online]. [dostęp 18 listopada 2018]. Dostępny w internecie: <http://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/jozef-stefan-szmida>.

¹⁷¹ Zdjęcia rodzinne Jacka Golańskiego. Władysław Sławomir nie był w stanie utrzymać warsztatu rytowniczego po zmarłym ojcu. Po zdaniu eksternistycznie matury pracował dla miasta Lwowa w Wydziale Robót Publicznych (m.in. przy budowie kolektorów ściekowych), a następnie zajmował się aktywizacją ludzi do budowy ogródków działkowych i organizował wystawy ogrodnictwa działkowego. Działał też w lwowskim Stronnictwie Demokratycznym od początku jego istnienia.

¹⁷² Archiwum MHK, *I. Uroczystości (1947–1950)*, sygn. 112.

¹⁷³ Dokumentacja Sądu Grodzkiego w Krakowie z 1942 r., przechowywana w archiwum rodzinnym Andrzeja Micińskiego. Relacja rodzinna Jacka Golańskiego.



Napis w celi nr 2 przy ul. Pomorskiej 2, fot. Grzegorz Jeżowski, 2016

Pozostający w Krakowie Józef Miciński zajmował się zarybieniem rzek. Wraz kolegami o nazwiskach Sroka i Dyląg kupował od Niemców pstrąga, a następnie zapuszczał w Białusze, Dłubni i Szreniawie. Była to działalność prowadzona przy akceptacji okupanta, któremu zależało na zarybieniu lokalnych rzek¹⁷⁴. Tymczasem syn Józefa, Adam, zaangażował się w działalność w podziemiu niepodległościowym. Działal w komórce (prawdopodobnie Armii Krajowej), która kupowała broń od przekupionych Niemców i następnie przerzucała ją dla oddziałów partyzanckich działających w Puszczy Niepołomickiej. Transakcje dokonywano w hotelu dla oficerów niemieckich, mieszczącym się przy ulicy Basztowej 25

(przedwojenny hotel Polonia). 7 listopada 1944 roku w wyniku donosu doszło do aresztowania czterech osób przeprowadzających transakcję ze strony polskiej: Edwarda Ziabińskiego, Jerzego Topolskiego, Ryszarda Polkowskiego i Adama Micińskiego¹⁷⁵. Wszyscy trafili do celi katowni Gestapo przy ulicy Pomorskiej 2, gdzie w celi nr 2 pozostawili napis na ścianie zawierający ich imiona i nazwiska, datę aresztowania 7.XI.44 oraz słowo TURYSTYCZNA, które prawdopodobnie odnosi się do nazwy restauracyjnego lokalu hotelowego, w którym wymienieni zostali aresztowani¹⁷⁶.

Adam Miciński był jednokrotnie przesłuchiwany przy Pomorskiej. W czasie śledztwa nie zdradził żadnych informacji, o które wypytywali Niemcy. Z Pomorskiej trafił do obozu przejściowego w Płaszowie, skąd, pomimo prób, jego ojcu nie udało się go wykupić. W końcu został wywieziony do kolejnych obozów koncentracyjnych: KL Gross-Rosen, KL Bergen-Belsen, a w ostatnich miesiącach wojny przeniesiony do KL Mittelbau-Dora (do października 1944 roku był to podobóz KL Buchenwald). Po ciężkim nalocie sił brytyjskich z 17 na 18 sierpnia 1943 roku na obiekt wojskowy Peenemünde, gdzie odbywała się produkcja rakiety balistycznej A4 (Aggregat 4), z propagandy goebbelsowskiej znanej jako V2 (Vergeltungswaffe-2 – broń odwetowa nr 2), kierowane przez Alberta Speera (1905–1981) Ministerstwo Uzbrojenia rozpoczęło przenoszenie produkcji rakiet pod ziemię, do sztolni budowanych przez więźniów obozów koncentracyjnych (głównie KL Buchenwald) w Kohnstein koło Nordhausen w południowej części Harzu. Tam już pod koniec sierpnia 1943 roku powstał obóz pracy Dora. Produkcję rakiet w nowej lokalizacji rozpoczęto w styczniu 1944 roku. Budowa podziemnych obiektów była wyjątkowo zabójcza dla pracujących więźniów. Natomiast do produkcji rakiet dyrektor Wernher von Braun (1912–1977) wyszukiwał w obozach „świeżych” i w miarę możliwości wykwalifikowanych więźniów¹⁷⁷. Adam Miciński, pomimo młodego wieku, nabył już fach zegarmistrza. W obozach, w których przebywał, zdarzało mu się naprawiać zegarki członkom załogi SS¹⁷⁸. Umiejętności zegarmistrzowskie zdecydowały o jego przeniesieniu do Dory i pracy nad budową rakiet. Tam przebywał do wyzwolenia obozu przez Amerykanów 11 kwietnia 1945 roku (wcześniej cudem unikając śmierci w brytyjskim bombardowaniu obozu w nocy z 3 na 4 kwietnia)¹⁷⁹. Według relacji syna,

¹⁷⁴ Relacja rodzinna Bogusława Micińskiego. Wspomniana rodzina Dylągów miała po wojnie sklep z przynętami dla wędkarzy przy ul. św. Filipa.

¹⁷⁵ Relacja rodzinna Bogusława Micińskiego, który nie był pewien, w jakiej organizacji działał jego ojciec, Adam. Podawał również dużo wcześniejszą niż listopad 1944 r. datę aresztowania, lecz przeczy to inskrypcji pozostawionej w celi przy ul. Pomorskiej 2.

¹⁷⁶ Czerpak Stanisław, Wroński Tadeusz: *Ulica Pomorska 2*. Kraków 1974, s. 94 (napis nr 202). Adam Miciński pozostawił prawdopodobnie w tej celi jeszcze jeden napis: *MICIŃSKI NIEWINNY*, *ibidem*, s. 84 (nr 100); indeks ofiar i osób represjonowanych: *Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945* [online]. Instytut Pamięci Narodowej, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego [dostęp 30 października 2017]. Dostępny w internecie: www.straty.pl.

¹⁷⁷ Uhl Kersten, Wagner Jens Christian: *Obóz koncentracyjny Mittelbau-Dora. Miejsce kaźni Polaków*. „Zeszyty Majdanka” 2008, t. 24, s. 73–80.

¹⁷⁸ Relacja rodzinna syna Bogusława Micińskiego: „Raz naprawił SS-manowi zegarek kieszonkowy. Dostał za to jedzenie i papierosy. Ojciec wtedy jeszcze nie palił i dał te papierosy jednemu z więźniów, a akurat ten SS-man tego więźnia nie lubił. Ten SS-man pobił ojca z tego powodu. Thukł ojca tak długo, aż powybił mu zęby. Ojciec to połykał, bo gdyby SS-man zobaczył krew, to by go dobił. Wspominał, że czasami trzeba było kogoś zmarłego na plecach zanieść do krematorium. Opowiadał też, jak wyciskali cytryny wyrzucone przez Niemców”. Nagranie wywiadu, który przeprowadziłem ze świadkiem 16 września 2017 r.

¹⁷⁹ *Ibidem*, s. 90. Relacja rodzinna syna Bogusława Micińskiego.



Grobowiec rodziny Micińskich na cmentarzu Salwatorskim w Krakowie, odnowiony w 2017 r. staraniem rodziny Jacka Golańskiego, fot. Jacek Golański, 2017

Bogusława, Adam Miciński wrócił do Krakowa dopiero parę miesięcy po wyzwoleniu. Wcześniej otrzymał od Amerykanów propozycję pracy w fabryce zegarków w Szwajcarii. Odrzucił ją jednak i zjawił się na rodzinnych Dębnikach w momencie, gdy w kościele św. Stanisława Kostki miała miejsce msza św. za jego życie, zamówiona przez jego rodziców. Fakt, że Adam Miciński wrócił do domu w mundurze amerykańskim, a wcześniej otrzymał propozycję pracy na Zachodzie, świadczy o tym, że prawdopodobnie przekazał on Amerykanom informacje dotyczące konstrukcji rakiet, co miało posłużyć do rozwoju amerykańskiego systemu raketowego¹⁸⁰. Z kolei w mundurze 1 Armii Wojska Polskiego zjawił się w drugiej połowie stycznia 1945 roku w Krakowie Władysław Sławomir Miciński z Lwowa. Odwiedził on swoje kuzynostwo w domu przy ulicy Senatorskiej 3¹⁸¹.

Epilog

Od 1947 roku Józef Miciński wspólnie z Jerzym Dobrzyckim (1900–1972), dyrektorem Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, i Ludwikiem Strojkiem (1887–1956), sekretarzem TMHiZK, doprowadzili do wznowienia obchodów Lajkonika. Następnie zadania Józefa Micińskiego przejął jego syn Adam, który po wojnie pracował w spółdzielniach zegarmistrzowskich „Precyzja” i „Automat” oraz w zakładzie zegarmistrzowskim przy ulicy Długiej (wcześniej został przez władze zmuszony do zamknięcia prywatnego zakładu). Do zadań zleconych przez Muzeum Józefowi, a następnie Adamowi Micińskim należało: „zorganizowanie drużyny Lajkonika i porządkowych łącznie z zespołem kapeli, przygotowanie jej do uroczystości oraz kierownictwo

całości obchodu”. Przed każdym pochodem Micińscy wypożyczyli stroje i akcesoria orszaku z Muzeum i transportowali do świetlicy Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji przy ulicy Filareckiej 17a¹⁸². Konieczne było również wypożyczenie niektórych strojów i akcesoriów z teatrów krakowskich i przygotowanie wspomnianej świetlicy wodociągów na potrzeby wydarzenia. Zadania te powierzano przyrodniemu bratu Józefa Micińskiego, Edwardowi Skibie¹⁸³. W 1965 roku Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa, doceniając 45-letnie zaangażowanie Józefa Micińskiego w podtrzymywanie tradycji Lajkonika, przyznało mu Złotą Odznakę Miasta Krakowa¹⁸⁴. Współpraca między Micińskimi a Muzeum trwała do 1973 roku, gdy Miejska Rada Narodowa odsunęła potomków dawnych włóczków od udziału w organizacji Lajkonika¹⁸⁵.

Potomkowie zwierzynieckiego rodu Micińskich zamieszkują dziś w Polsce (m.in. Kraków, Gdańsk, Łódź, Warszawa, Żywiec) i poza jej granicami (Niemcy, Ukraina). We wszystkich gałęziach rodziny, pomimo niedostatku źródeł pisanych, trwa jednak do dzisiaj pamięć o związkach z tradycją Konika zwierzynieckiego, kongregacją włóczków i terenem Półwsia i Zwierzynca. Przy okazji realizacji wystawy *Świat Lajkonika. Konik na świecie* w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa w 2014 roku udało się także doprowadzić do odnowienia relacji między poszczególnymi gałęziami rodziny. Warty odnotowania materialnym przejawem kultywowania rodzinnej pamięci jest restauracja grobowca Micińskich na cmentarzu Salwatorskim, wykonana przez Jacka Golańskiego i jego rodzinę.

¹⁸⁰ Relacja rodzinna syna Bogusława Micińskiego. Zbadanie sprawy współpracy z Adama Micińskiego z Amerykanami wymagałoby kwerendy w archiwach USA. O ofertach pracy dla polskich więźniów z Dory, zob. Uhl Kersten, Wagner Jens Christian: *Obóz koncentracyjny Mittelbau-Dora...*, s. 114.

¹⁸¹ Golański Antoni: *Wspomnienia lekarza 1936–1945*. Kraków 2015, s. 175–176. Antoni Golański był mężem córki Walerii z Micińskich, Wandy Stanisławy Dworakówny. Był lekarzem,

który w czasie okupacji niemieckiej praktykował w Liszczach. Jego okupacyjne wspomnienia dotyczą głównie tragicznych wydarzeń w Liszczach.

¹⁸² Dokumenty z archiwum rodzinnego Bogusława Micińskiego.

¹⁸³ Ibidem.

¹⁸⁴ *45 lat w służbie Lajkonika*. „Dziennik Polski” 1965, nr 150, z 26 czerwca, s. 8.

¹⁸⁵ Zob. Szoka Andrzej Iwo: *Lajkonik...*, s. 68–73.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej

Liber Sepulorum in Parochiali Ecclesia Severiensi 1786–1817, sygn. KM 2

Metrica Sacramenti Baptismi [1744–1800], sygn. KM 1181

Archiwum Główne Akt Dawnych

Par. Lwów, parafia św. Andrzeja, dek. Lwów, Księga metrykalna urodzeń, ślubów i zgonów dla całej parafii, sygn. 1644

Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej

Akta Katedry Krakowskiej, sygn. A.Cath. 1752; sygn. A.Cath. 1947

Archiwum Klasztoru Norbertanek na Zwierzyńcu

Regestr rachunków półrocznych po folwarkach, wsiach, browarach i cegielniach prześwietnego Konwentu Zwierzynieckiego na gody uczyniony die Prima Decembris Anno Domini 1750, rkps 162

Wykaz wydanych pieniędzy z kassy konwenckiej i wyexpenso- wanych od dnia 18 listopada 1859 roku, rkps 433

Archiwum Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

I. Uroczystości (1947–1950), sygn. 112

Archiwum Narodowe w Krakowie

Akta cyrkularne, [Akta cyrkularne dotyczące różnych interesów w osadach okręgu krakowskiego (poz. 73–123 Kraków)], sygn. 29/70/5

Akta Komisji Porządkowej Cywilno-Wojskowej Województwa Krakowskiego, Spisy ludności województwa krakowskiego z lat 1790–1791. T. 1. Kraków – parafie miasta, sygn. 29/30/0/3/40

Akta miasta Krakowa

Percepta od wódek i win różnych do miasta wprowadzonych vigore dekretu i ordynacji J.K.MCi sądów asesorskich zaczynająca się dnia pierwszego miesiąca stycznia na rok Pański 1756ty..., sygn. 29/33/0/1.42/2243-2248

Protokół służący elekcyi, Regest kongregacji panów wólczków czeladzi wodnej, 1748–1793, sygn. 29/33/0/1.61/3161

Akta dotyczące obchodu Konika zwierzynieckiego, sygn. 29/33/0/1.61/3164

Wisła – regulacja między roгатką Zwierzyniecką a mostem Franciszka Józefa, Plan sytuacyjny gruntów miejskich położonych nad brzegiem Wisły, 16 marca 1898 r., sygn. 29/33/0/3.2.3/Kr 8643, k. 167

Księga wólczków [krak. z projektem urządzania konika zwierzynieckiego opracowanym przez senatora Karola Soczyn-

skiego mająca być przechowywana w Arcybractwie Miłosierdzia], sygn. 29/33/0/1.61/3163

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Stanisława i św. Michała na Skalce w Krakowie

Liber baptisatorum parochiae s. Stanislai in Rupella 1670–1708, mf. 5-105

Liber baptisatorum in ecclesia parochialis s. Stanislai in Rupella 1706–1728, mf. 5-106

Liber contractuum matrimonialium ecclesiae Rupellanae ad Cracoviam 1709–1742, mf. 5-119

Liber contractuum matrimonialium ecclesiae Rupellanae ad Cracoviam 1636–1708, mf. 5-118

Liber metrices mortuorum in parochia s. Stanislai in Rupella 1737–1767, mf. 5-121

Liber metrices baptisatorum thori legitimi in ecclesia parochiali Rupellana 1761–1801, mf. 5-108

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie. Akta Zejścia Parafii S. Szczepana w Krakowie na Piasku stojącej na Rok 1819, sygn. 29/373/0/-123

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie. Księga do zapisywania zapowiedzi i małżeństw cywilnych dla Parafii Panny Maryi w Wolnem Mieście Krakowie na Rok 1830, mf. J-974

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszego Salwatora na Zwierzyńcu

Metrica baptisatorum 1711–1759, mf. 5-391

Metrica matrimonialis 1724–1797, mf. 5-409

Liber seu metrica mortuorum 1762–1796, mf. 5-415

Liber mortuorum... [1814–1840], mf. 5-418

Liber Natorum et Baptisatorum Parochiae Zwierzyniec pro anno 1857, sygn. 29/334/0/1/320

Księga urodzeń [1873–1888], sygn. 29/334/327

Księga urodzeń [1890–1895], sygn. 29/334/330

Archiwum miasta Kazimierza pod Krakowem, [Akta dotyczące cechów kazimierskich], sygn. 29/34/0/4.2/854

Archiwum Wolnego miasta Krakowa

Akta poszczególnych obiektów hipotecznych. Piasek nr 155–400: browarek, szynkownia i dom pod nr 269 za Rudawą na Półwsiu ku Zwierzyńcowi, sygn. 29/200/0/7.5/1329

C.K. Dyrekcja Policji w Krakowie, sygn. DPKr 315

Cech wólczków w Krakowie, [Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego Jan Rygalski poświadczca sprzedaż budynków uniwersyteckich jako też browaru i szynkowni nad Rudawą położonych Janowi i Franciszce Micińskim], sygn. 29/189/0/-17

Fasc. 75. *Wypadki*, sygn. 29/200/0/4.1.4/396

Gmina Zwierzyniec, [Akta dotyczące różnych spraw majątkowych mieszkańców Zwierzynica i klasztoru zwierzynieckiego], sygn. 29/55/1

Gmina Zwierzyniec, [Akta szkolne 1871–1909; Akta dotyczące parafii i kościoła 1874–1899], sygn. 29/55/41

Gmina Półwsie Zwierzynieckie, Protokół aktów Półwsia Zwierzynieckiego w roku 1792 zaczynający się, sygn. 29/54/1

Gmina Półwsie Zwierzynieckie, [Akta], sygn. 29/54/2

Gmina Półwsie Zwierzynieckie. Księga uchwał Rady Gminy Półwsia od roku 1867 [z lat 1867–1889], sygn. 29/54/3

Gmina Półwsie Zwierzynieckie, Księga uchwał Rady gminnej [z lat 1890–1910], sygn. 29/54/4

Jurydyka Smoleńsk Wielkorządowy, sygn. 29/47/1

Kataster galicyjski

- Duplicat Alphabetisches Verzeichniss der Gemeinde Zwierzyniec*, sygn. K Krak op 181
- Kopia protokołu parcel budowlanych gminy Kraków*, sygn. K Krak op 71, fasc. 3
- Stadt Krakau mit den Vorstädten Kleparz, Czarna Wieś, Piasek, Stradom, Wesoła, Smoleńsko u.[nd] Kazimierz sammt Kawiory in Galizien Krakauer Kreis Bezirk Stadt Krakau*, sygn. 29/280/0/9.1/1152
- Wykaz przyjętych zmian podatku gruntowego w gminie podatkowej Kraków w roku 1859, 1861, 1862...*, sygn. K Krak op 71, fasc. 7
- Księgi wielkorządów krakowskich*, sygn. 29/28/0/3/27
- Acta et decreta (protocollon)*, sygn. 29/28/0/3/28
- Akta luźne wielkorządów krakowskich, przeważnie sądowe. Interrogatoria ex parte Honorati Thomae Czerkiewicz... contra Famatum Stefanum Czulicki...*, sygn. 29/28/0/5/67
- Wielkorządy krakowskie – akta sporne, przeważnie sądowe w sprawie młynów i gorzelni krakowskich (spór wielkorządów i starostwa z gorzelnikami zawiślańskimi) z lat 1755–1773*, sygn. 29/28/0/8/117
- Spis ludności miasta Krakowa z r. 1850*, sygn. 29/84/0/1/19
- Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910*, Dz. XI – Dębni. T. 20, sygn. 29/90/20
- Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910*, Dz. XII – Półwsie. T. 21, sygn. 29/90/21
- Spis ludności miasta Krakowa z r. 1921*, sygn. 29/91/12
- Spisy poborowych, [Lista rejestracyjna urodzonych w 1892 r.]*, sygn. 29/92/68;
- Starostwo Grodzkie Krakowskie*, sygn. StGrKr 1115
- Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, Akta konika zwierzynieckiego „Lajkonika”*, sygn. 29/562/0/-/50
- Urząd Probierzcy w Krakowie, Akta rejestracji przedsiębiorstw złotniczych*. M., sygn. 29/1650/0/51
- Urząd Probierzcy w Krakowie, Wykaz przedsiębiorstw złotniczych zarejestrowanych w Urzędzie od 1931 roku*, sygn. 29/1650/39
- Wyższa Szkoła Przemysłowa w Krakowie*
- Wpisy uczniów i studentów [1836–1847]*, sygn. 29/485/0/4/86
- Księga alfabetyczna uczniów [1852–1858]*, sygn. 29/485/0/4/88
- Raporty i sprawozdania o postępach uczniów [1835/1836, 1843–1856]*, sygn. 29/485/0/5/101
- Lista uczniów obejmująca postęпки nauk [1841/1842]*, sygn. 29/485/0/6/104
- Księga klasyfikacji uczniów Techniki [1834-1849]*, sygn. 29/485/0/6/105
- [Katalogi wpisowe uczniów na kursa wieczorowe ogólne i specjalne] [1886–1896]*, sygn. 29/485/0/14/206
- Majewski Tomasz, Kremer Karol: *Plan upiększenia przedmieścia Wygoda zwanego*. Kraków 1844, sygn. ABM, Teka XVI, pl.11;
- Archiwum Parafii Najświętszego Salwatora
- Liber Copulatorum pro tota par. 1890–1903*
- Liber Defunctorum Ecclesia parochialis S. Salvatoris in Zwierzyniec. Tomus VII*
- Liber Defunctorum Parochia Zwierzyniec, Tomus VIII*
- Liber mortuorum Ecclesia Parochialis Zverinecensis ad die 1me Ianuarii (1797–1815)*
- Księga zaślubionych w Parafii Najświętszego Salwatora na Zwierzyncu od 1848 roku*
- Akta stanu cywilnego parafii Najświętszego Salwatora na Zwierzyncu*, akt urodzenia, nr 6/1861; akt zgonu 12/1908; akt zgonu 45/1939
- Archiwum Parafii św. Józefa w Krakowie
- Księga zapowiedzi parafii św. Józefa w Podgórzu*, akt 204/1903
- Archiwum Parafii św. Stanisława Kostki w Krakowie
- Księga ochrzczonych Parafii św. Stanisława Kostki*, Kraków-Dębni, 1895–1913, t. IIID, akt urodzenia i chrztu nr 64/1900
- Akta stanu cywilnego Parafii św. Stanisława Kostki na Dębnikach*, akt ślubu nr 24/1920
- Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego
- Acta iudicii et officii Rectoralis*, rkps 23
- Cieplowskie Domus*, fasc. 236
- Rationes Universitatis Ab Anno 1770 ad Anno 1779*, rkps 41
- Biblioteka Narodowa w Warszawie
- Plan von Krakau mit Podgorze und der nächsten Umgebung*. Wyd. Hermann Engel, Wien 1847, sygn. ZZK 1 276
- Plan von Krakau*, sygn. ZZK 1 277
- Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności
- Spis gorzelników znajdujących się na różnych jurysdykcjach w 1764 r., 23 września 1774 r.*, rkps 1229
- Opracowania
- 45 lat w służbie Lajkonika*. „Dziennik Polski” 1965, nr 150, z 26 czerwca, s. 8
- Broda Józef: *Cech włóczków krakowskich*. „Rocznik Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 1954, t. 16, s. 285–313
- Bujak Jan, Pilichowska Bogdana: *Lajkonik – dzieje i przemiany krakowskiego zwyczaju ludowego*. „Zeszyty Naukowe UJ. Prace Etnograficzne” 1986, z. 21, s. 7–36
- Czacki Tadeusz: *Dzieła*. T 2. *O litewskich i polskich prawach, o ich duchu, źródłach, związku i o rzeczach zawartych w pierwszym Statucie dla Litwy 1529 roku* wydaniem. Poznań 1844
- Czerpak Stanisław, Wroński Tadeusz: *Ulica Pomorska 2*. Kraków 1974
- Dutkova Renata: *Szkolnictwo średnie Krakowa w pierwszej połowie XIX w. (1801–1846)*. Wrocław 1976
- Dzieszyński Ryszard: *Kraków 1768–1772*. Warszawa 2015
- Eljasz-Radzikowski Walery: *Konik zwierzyniecki*. Kraków 1898
- Estreicher Karol: *Bibliografia polska*. T. 22, z. 2.1 (litera M). Kraków 1907
- Gawełek Franciszek: *Konik zwierzyniecki. W: Konik zwierzyniecki, wianki i sobótki*. Oprac. Franciszek Ziejka. Kraków

- 2010, s. 99–151 (1 wyd. „Rocznik Krakowski” 1919, t. 18, s. 130–181)
- Godziemba: „Dwójka” kontra bolszewicy (3) [online]. 26 października 2012 [dostęp 13 listopada 2018]. Dostępny w internecie: <http://blogpress.pl/node/14765>
- Grodecki Roman: *Krwawy Lajkonik w 1738 r.* „Ilustrowany Kurier Codzienny” 1919, nr 172, z 27 czerwca, s. 2
- Holewiński Mirosław: *Infrastruktura Twierdzy Kraków w świetle wojskowej dokumentacji kartograficznej z końca XIX wieku.* „Teka Urbanistyki i Architektury” 1997, t. 24, s. 17–34
- Internetowy polski słownik biograficzny.* Józef Stefan Szmida. Hasło oprac. Elżbieta Jakimek-Zapart [online]. [dostęp 18 listopada 2018]. Dostępny w internecie: <http://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/jozef-stefan-szmida>
- Katalog Wystawy Jubileuszowej MCMXIV Towarzystwa Sztuk Pięknych w Krakowie.* Kraków 1914
- Krasicka Jadwiga: *Kraków i ziemia krakowska wobec konfederacji barskiej.* Kraków 1929
- Księga adresowa król. stol. miasta Lwowa.* R. 5. Lwów 1900
- Księga adresowa miasta Krakowa i województwa krakowskiego: z informatorem m. st. Warszawy, wojew. kieleckiego i śląskiego.* R. 1933/34. Kraków 1933
- Lepszy Kazimierz: *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364–1764.* T. 1. Kraków 1964
- Listy Stanisława Wyspiańskiego do Adama Chmiela.* „Miesięcznik Literacki i Artystyczny” 1911, nr 2, s. 241
- Łukasik Henryk, Turowicz Andrzej: *Twierdza Kraków – znana i nieznaną, część III.* Międzyzdroje–Kraków 2002
- Machynia Mariusz, Szrednicki Czesław: *Oficerowie wojska koronnego 1777–1794. Spisy. Cz. 1. Sztaby i kawaleria.* Kraków 2002
- Mączyński Wojciech: *Dziennik zdarzeń w mieście Krakowie w czasie konfederacji barskiej.* Wyd. Władysław Konopczyński. Kraków 1911
- Nekanda-Trepka Walerian: *Liber Generationis Plebeorum („Liber Chamorum”).* Oprac. Rafał Leszczyński. Warszawa 1995
- Niesiecki Kacper: *Herbarz Polski.* T. 6. Lipsk 1841
- Nowak Tadeusz Nowak: *Wielki Kraków – wielkie szanse 1910–2010.* Red. Anna Biedrzycka. Kraków 2010
- Nowolecki Aleksander: *Wykaz ulic, placów, kościołów i domów miasta Krakowa i Podgórze ułożony na podstawie ksiąg hipotecznych i urzędowych źródeł, uzupełniony historycznymi objaśnieniami.* Kraków 1880
- Pietrzyk Zdzisław: *Poczet rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego.* Kraków 2000
- Plan miasta Krakowa Ignacego Enderle z lat (1802–1805) 1807–1808 tak zwany senacki wraz z wykazem realności miasta z początku XIX wieku.* Wyd. Henryk Münch. Kraków 1959
- Polski słownik biograficzny.*
Miciński Wojciech Antoni. Hasło oprac. Wanda Baczkowska. T. 20/1, z. 84. Wrocław 1975, s. 692–693
Stolpe Alojzy młodszy (1818–1876). Hasło oprac. Barbara Chmara-Żaczekiewicz. T. 44. Kraków 2006–2007, s. 81
- Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa (1508–1795).* T. 2 (1587–1696), z. 2. Wyd. Franciszek Piekosiński. Kraków 1892
- Ręgorowicz Ludwik: *Historia Instytutu Technicznego w Krakowie.* Kraków 1913
- Rodzina. Herbarz szlachty polskiej.* Miciński h. Pelikan. Hasło oprac. Seweryn Uruski. T. 10. Warszawa 1913, s. 378
- Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965.* Oprac. Cza-chowska Jadwiga, red. Zbigniew Raszewski, zebr. Stanisław Dąbrowski. Warszawa 1973
- Statuta nec non liber promotionum philosophorum ordinis in universitate studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849.* Ed. Józef Muczkowski, Kraków 1849
- Stefana Mikulskiego Wielka Księga Adresowa Stoł. król. miasta Krakowa, Stoł. król. Miasta Lwowa, Król. woln. miasta Podgórze.* Red. Stefan Mikulski, Józef Knapik. R. 5. Kraków 1909
- Stefana Mikulskiego Wielka Księga Adresowa Stoł. król. miasta Krakowa, Stoł. król. Miasta Lwowa, Król. woln. miasta Podgórze.* Red. Stefan Mikulski, Józef Knapik. R. 9. Kraków 1914
- Sasorski Franciszek Onufry: *Ze sfer rybackich.* „Okólnik” 1902, nr 60, s. 214–217
- Sikorski Rudolf: *Kraków w roku 1900 oraz jego podział administracyjny w ciągu XIX stulecia.* Kraków 1904
- Szoka Andrzej Iwo: *Lajkonik – Konik Zwierzyniecki. Dzieje Niematerialnego eksponatu muzealnego.* W: *Świat Lajkonika. Konik na świecie.* Red. Łukasz Klimek. Kraków 2014, s. 31–73
- Szoka Andrzej Iwo: *Pochód Lajkonika. Między tradycją a kreacją.* W: *Niematerialne dziedzictwo miasta. Muzealizacja, ochrona, edukacja.* Red. Magdalena Kwiecińska. Kraków 2016, s. 256–269
- Tobiasz Mieczysław: *Cech rybaków krakowskich.* Olsztyn 1962
- Tyrowicz Marian: *Organizacja władz powstańczych w Krakowie w 1863/64 r.* W: *Kraków w powstaniu styczniowym.* Red. Kazimierz Olszański. Kraków 1968, s. 11–70
- Uhl Kersten, Wagner Jens Christian: *Obóz koncentracyjny Mittelbau-Dora. Miejsce kaźni Polaków.* „Zeszyty Majdanka” 2008, t. 24, s. 65–122
- Wrede Alphons Freiherr von: *Geschichte der k. und k. Wehrmacht.* Bd. 3, Teil 1. Wien 1901
- Wyrozumski Jerzy: *O kongregacji wólczków krakowskich.* W: *Cracovia Mediaevalis.* Kraków 2010, s. 223–244 (1 wyd. „Małopolskie Studia Historyczne” 1958, t. 1, s. 29–43)

Gazety i czasopisma

- Czas” 1859, nr 138, z 17 czerwca; 1860, nr 143, z 24 czerwca; 1864, nr 107, z 9 czerwca; 1865, nr 262, z 16 listopada; 1867, nr 12, z 15 stycznia; nr 272, z 26 listopada; 1872, nr 118, z 26 maja; 1875, nr 224, z 24 października; 1878, nr 169, z 26 lipca; 1884, nr 13, z 16 stycznia; 1887, nr 98, z 30 kwietnia; nr 103, z 6 maja; 1896, nr 138, z 18 czerwca; 1903, nr 116, z 23 maja; 1904, nr 94, z 24 kwietnia; 1907, nr 29, z 5 lutego
- „Ilustrowany Kurier Codzienny” 1912, nr 133, z 14 czerwca, s. 5
- „Kurjer Warszawski” z 1870, nr 70, z 31 marca
- „Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1896, nr 5